

BEZDOMNOŚĆ TO NIE WYROK

Model współpracy instytucjonalnej przeciw bezdomności

Ulipan

**REKOMENDACJE
SYSTEMOWE**

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Szczecin

Zadanie publiczne jest współfinansowane z dotacji Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz z budżetu Gminy Miasto Szczecin.

REKOMENDACJE SYSTEMOWE

Bezdomność to nie wyrok – to zdanie nie jest hasłem, lecz punktem wyjścia do myślenia o odpowiedzialności systemu, instytucji i społeczeństwa wobec osób, które znalazły się w kryzysie bezdomności. Szczególnie tych, których droga do wykluczenia rozpoczęła się lub pogłębiła w momencie opuszczenia jednostki penitencjarnej.

Fundacja Resocjalizacji i Readaptacji Społecznej **Tulipan** od wielu lat pracuje z osobami doświadczającymi wielowymiarowego wykluczenia – **osobami opuszczającymi jednostki penitencjarne**, osobami w kryzysie bezdomności oraz ich rodzinami. Codzienna praktyka pokazuje, że nawet największe zaangażowanie pojedynczych instytucji nie wystarcza, jeśli system działa w sposób rozproszony, reaktywny i pozbawiony spójnych mechanizmów współpracy.

Projekt „Bezdomność to nie wyrok – model współpracy instytucjonalnej przeciw bezdomności” powstał jako odpowiedź na te doświadczenia. Jego celem nie było tworzenie kolejnego programu pomocowego, lecz zebranie wiedzy, praktyk i perspektyw różnych środowisk oraz przełożenie ich na konkretne, możliwe do wdrożenia rekomendacje systemowe. Rekomendacje te są efektem procesu sieciowania, wspólnej diagnozy i pracy eksperckiej prowadzonej w oparciu o realne przypadki, doświadczenia zawodowe oraz głos osób z bezpośrednim doświadczeniem kryzysu bezdomności.

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Szczecin

REKOMENDACJE SYSTEMOWE

Rekomendacje systemowe zostały opracowane przez zespół ekspercki łączący perspektywę praktyków, decydentów oraz specjalistów na co dzień pracujących z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym.

W skład zespołu opracowującego rekomendacje weszli:

Monika Skrzetuska – pomysłodawczyni projektu, Prezes Fundacji Resocjalizacji i Readaptacji Społecznej Tulipan, specjalistka ds. readaptacji społecznej,

Beata Mintus – specjalistka ds. innowacji społecznych,

Małgorzata Górczewska – specjalistka ds. wykluczenia społecznego,

Dorota Tyszkiewicz-Janik – ekspertka zewnętrzna, Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinie,

Weronika Sieg – ekspertka zewnętrzna, kurator zawodowy Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie,

Elżbieta Kozak – ekspertka zewnętrzna, Dyrektor Schroniska dla Bezdomnych Kobiet i Matek z Dziećmi „Caritas” w Szczecinie.

W procesie prac szczególną wagę przywiązano do łączenia wiedzy instytucjonalnej z doświadczeniem praktycznym oraz do budowania rekomendacji możliwych do realnego wdrożenia w systemie pomocy społecznej. Oddawany w ręce czytelnika dokument nie jest jedynie opisem problemu, lecz zaproszeniem do zmiany sposobu myślenia o bezdomności – z problemu „czyjegoś” na wspólne wyzwanie wymagające odpowiedzialnych, długofalowych i skoordynowanych działań.

Razem możemy więcej!

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Szczecin

Spis treści

Wstęp.....	6
Rozdział 1. Analiza barier, potrzeb i realizowanych działań.....	7
1.1 Jak jest?	9
1.2 Jak powinno być?	13
1.3 Dlaczego nie jest tak, jak powinno być?.....	17
Podsumowanie rozdziału	22
Rozdział 2. Tworzenie i rozwój sieci wsparcia. Zasady i etapy tworzenia sieci współpracy instytucji działających na rzecz osób w kryzysie bezdomności.....	25
2.1 Model kompetencyjny specjalisty ds. sieciowania i koordynacji współpracy.....	26
2.2 Zakres terytorialny funkcjonowania sieci wsparcia.....	29
2.3 Identyfikacja i dobór podmiotów do sieci wsparcia.....	30
2.4 Inicjowanie współpracy – pierwszy kontakt i prezentacja inicjatywy	32
2.5 Spotkanie inauguracyjne – rozpoczęcie współpracy sieciowej	34
2.6 Akt nominacji jako narzędzie budowania tożsamości i zaangażowania sieci	36
2.7 Mechanizmy motywowania i angażowania członków sieci	38
2.8 Formalne umocowanie lokalnej sieci współpracy międzyinstytucjonalnej	40
2.9 Trwałe finansowanie funkcji koordynatora sieci wsparcia	41
2.10 Wdrożenie dedykowanego narzędzia cyfrowego wspierającego pracę sieci	42
Podsumowanie rozdziału 2	43
Rozdział 3. Kierowanie do odpowiedniej pomocy	44
3.1 Zintegrowana ścieżka wsparcia – role instytucji i zakres oferowanej pomocy	45
3.2 Studia przypadków – praktyczne zastosowanie modelu współpracy	51
Podsumowanie rozdziału 3	52
Rozdział 4. Funkcjonowanie i trwałość sieci wsparcia	53
4.1 Zasady współpracy i komunikacji pomiędzy członkami sieci	54
4.2 Cykliczność spotkań i organizacja pracy sieci	56
4.3 Wspólny regulamin działania sieci – role, odpowiedzialność i podejmowanie decyzji	59
4.4 Utrzymanie zaangażowania członków i przeciwdziałanie wypaleniu współpracy	61
Podsumowanie rozdziału 4	63

<u>Rozdział 5. Analiza SWOT</u>	64
<u>5.1 Mocne strony</u>	65
<u>5.2 Słabe strony</u>	65
<u>5.3 Szanse</u>	66
<u>5.4 Zagrożenia</u>	66
<u>Zakończenie i kluczowe rekomendacje systemowe</u>	67
<u>Lista podmiotów SIECI WSPARCIA</u>	70

Zjawisko bezdomności w województwie zachodniopomorskim ma charakter złożony i wielowymiarowy, łącząc elementy ubóstwa, wykluczenia społecznego, problemów zdrowotnych oraz braku dostępu do stabilnego mieszkania. W grupie osób w kryzysie bezdomności szczególnie istotną kategorię stanowią osoby opuszczające jednostki penitencjarne, które po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności często nie posiadają wsparcia środowiskowego ani zasobów pozwalających na rozpoczęcie samodzielnego życia.

Na podstawie wyników Ogólnopolskiego badania liczby osób w kryzysie bezdomności – edycja 2024, przeprowadzonego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, na terenie województwa zachodniopomorskiego zidentyfikowano 2 235 osób w kryzysie bezdomności, co stanowi około 7% populacji osób bezdomnych w Polsce. Największe nasilenie tego zjawiska występuje w Szczecinie, Koszalinie, Stargardzie, Świnoujściu i Wałczu, gdzie koncentruje się zarówno infrastruktura pomocowa, jak i są zróżnicowane formy wsparcia socjalnego.

W 2025 roku na terenie województwa zachodniopomorskiego funkcjonują 33 placówki udzielające tymczasowego schronienia osobom w kryzysie bezdomności (w tym: 11 schronisk dla osób bezdomnych, 3 schroniska z usługami opiekuńczymi, 6 noclegowni, 3 ogrzewalnie oraz 10 ośrodków i centrów wsparcia prowadzonych przez organizacje pozarządowe, tj. Stowarzyszenie Feniks, Caritas Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej, Fundację Naprzeciw, Stowarzyszenie Złoty Wiek, Fundację Solidarni Plus i Teen Challenge).

Placówki te działają na terenie dziewiętnastu gmin regionu, a ich rozmieszczenie koncentruje się głównie w ośrodkach miejskich. W większości prowadzone są przez organizacje pozarządowe, które pełnią kluczową rolę w systemie pomocy osobom w kryzysie bezdomności, uzupełniając działania jednostek samorządu terytorialnego i centrów usług społecznych. Pomimo rozwoju infrastruktury, liczba dostępnych miejsc pozostaje niewystarczająca wobec rosnących potrzeb oraz braku wyspecjalizowanej oferty dla osób wychodzących z izolacji penitencjarnej

Działania podejmowane w regionie znajdują swoje odzwierciedlenie w dokumentach strategicznych na poziomie krajowym i wojewódzkim. Wśród nich kluczowe znaczenie mają:

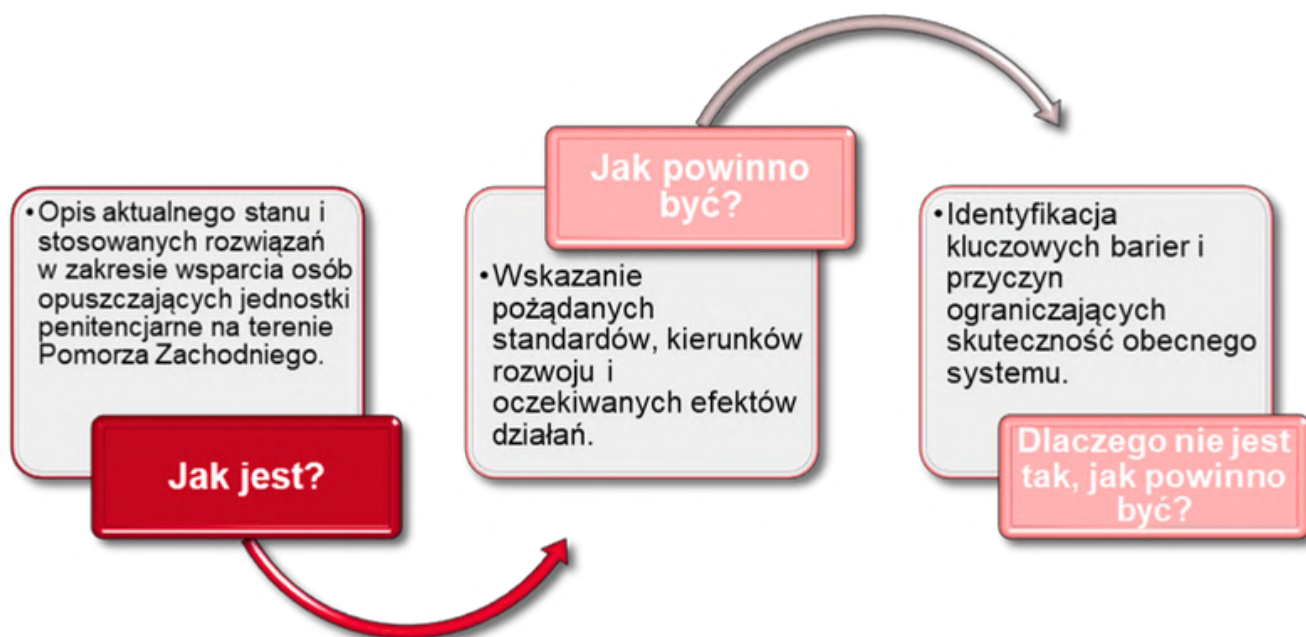
Przygotowanie niniejszych rekomendacji systemowych stanowi odpowiedź na potrzebę wypracowania zintegrowanego, trwałego modelu współpracy międzyinstytucjonalnej w województwie zachodniopomorskim. Region ten, dzięki aktywności lokalnych instytucji i organizacji pozarządowych, jest przykładem środowiska, w którym możliwe jest tworzenie innowacyjnych form partnerstwa na rzecz osób w kryzysie bezdomności, w tym osób opuszczających jednostki penitencjarne.

Rekomendacje zostały opracowane przez zespół ekspertów Fundacji Resocjalizacji i Readaptacji Społecznej Tulipan w ramach projektu Bezdomność to nie wyrok – Model współpracy instytucjonalnej przeciwko bezdomności współfinansowany ze środków Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz z budżetu Gminy Miasto Szczecin.

ROZDZIAŁ 1. ANALIZA BARIER, POTRZEB I REALIZOWANYCH DZIAŁAŃ

Celem niniejszego rozdziału jest przedstawienie diagnozy sytuacji osób opuszczających jednostki penitencjarne, które po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności znajdują się w szczególnie trudnym położeniu życiowym i są zagrożone bezdomnością. Analiza stanowi punkt wyjścia do formułowania rekomendacji systemowych dotyczących usprawnienia współpracy międzyinstytucjonalnej oraz podniesienia skuteczności wsparcia w procesie readaptacji społecznej i zawodowej.

Rozdział opracowano na podstawie metody metaplanu obejmującej trzy zasadnicze obszary analizy:

Podstawą analizy są wnioski z pierwszego spotkania sieciującego zorganizowanego w ramach projektu Bezdomność to nie wyrok – Model współpracy instytucjonalnej przeciw bezdomności, które odbyło się 23 września 2025 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Szczecinie. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele służby więziennej, ośrodków pomocy społecznej, centrów usług społecznych, organizacji pozarządowych, kuratorów sądowych, instytucji rynku pracy, przedstawiciele sądów oraz służb mundurowych z województwa zachodniopomorskiego.

Zebrane opinie, obserwacje i przykłady dobrych praktyk zostały uzupełnione o doświadczenia partnerów projektu oraz analizę systemowych uwarunkowań pomocy osobom w kryzysie bezdomności po opuszczeniu jednostek penitencjarnych.

Wyniki analizy wskazują, że mimo istniejących inicjatyw i zaangażowania poszczególnych instytucji, system wsparcia nadal pozostaje rozproszony, reaktywny i niedostatecznie skoordynowany. Brakuje spójnych standardów współpracy, jednolitego przepływu informacji oraz stabilnych mechanizmów finansowania działań pomocowych. Równocześnie w wielu miejscach regionu rozwijają się dobre praktyki lokalne oparte na partnerstwie między instytucjami i indywidualnym podejściu do osoby wychodzącej z izolacji.

Niniejszy rozdział stanowi próbę usystematyzowania tych doświadczeń, identyfikacji luk systemowych oraz sformułowania kierunków działań, które mogą stać się podstawą trwałego modelu współpracy międzysektorowej na rzecz przeciwdziałania bezdomności wśród osób opuszczających jednostki penitencjarne.

1.1 JAK JEST?

W województwie zachodniopomorskim problem bezdomności osób opuszczających jednostki penitencjarne ma charakter wielowymiarowy i systemowo niedoregulowany. Pomoc tym osobom realizowana jest w sposób rozproszony, w zależności od lokalnych możliwości organizacyjnych i finansowych poszczególnych gmin oraz aktywności organizacji pozarządowych.

Działania instytucji koncentrują się głównie na udzielaniu doraźnego wsparcia (schronienia, pomocy finansowej, wyżywienia czy świadczeń socjalnych) przy ograniczonym dostępie do kompleksowych form pomocy obejmujących reintegrację zawodową, wsparcie psychologiczne i terapię uzależnień.

Z danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRiPS) oraz ROPS w Szczecinie wynika, że w regionie działa obecnie ok. 30 placówek dla osób w kryzysie bezdomności (schroniska, noclegownie, domy wspólnotowe, mieszkania treningowe), z czego zaledwie kilka posiada wyspecjalizowaną ofertę dla osób wychodzących z zakładów karnych.

Z analizy wyników pierwszego spotkania sieciującego wynika, że współpraca między służbą więzienną, pomocą społeczną, kuratorami sądowymi, policją, organizacjami pozarządowymi i instytucjami rynku pracy ma charakter punktowy i zależny od zaangażowania poszczególnych osób lub podmiotów. Brakuje ujednoliconych procedur przekazywania informacji oraz formalnych ścieżek komunikacji między instytucjami:

- Współpraca pomiędzy Zakładami Karnymi (Czarne, Goleniów, Nowogard, Oddziały Zewnętrzne) a ośrodkami pomocy społecznej czy CUS-ami opiera się głównie na kontaktach indywidualnych. Jednostki penitencjarne często informują o planowanym zwolnieniu skazanego jedynie w formie telefonicznej, co utrudnia przygotowanie adekwatnego wsparcia po wyjściu na wolność.
- CUS Szczecin i CUS Police należą do wyjątków – realizują praktykę wcześniejszego rozpoznania sytuacji osadzonego przed zwolnieniem (wizyty pracowników socjalnych w jednostkach penitencjarnych). Dzięki temu mogą zapewnić ciągłość pomocy i uniknąć tzw. luk wsparcia.
- Sądy rejonowe (m.in. Szczecin–Centrum, Prawobrzeże–Zachód) wskazują na niedobór kuratorów i ograniczenia terytorialne w nadzorze nad osobami po wyjściu z zakładu karnego, co utrudnia kontynuację wsparcia i monitorowanie sytuacji beneficjentów.
- Organizacje pozarządowe (m.in. Fundacja Tulipan, Fundacja Naprzeciw, Stowarzyszenie Feniks, Fundacja Zastopuj, Stowarzyszenie Złoty Wiek) realizują działania o charakterze interwencyjnym i reintegracyjnym – prowadzą schroniska, programy zatrudnienia socjalnego, zajęcia terapeutyczne oraz wsparcie motywacyjne. Brak jednak stabilnego finansowania i spójnych zasad współpracy z administracją publiczną.
- Komenda Miejska Policji i inne służby porządkowe deklarują chęć udziału w sieciach współpracy, ale obecnie nie dysponują wystarczającymi narzędziami ani standardami postępowania w pracy z osobami w kryzysie bezdomności – ich działania mają głównie charakter interwencyjny, nie pomocowy.

W regionie dominują trzy podstawowe formy pomocy osobom opuszczającym jednostki penitencjarne:

Dobłą praktyką w regionie jest tzw. ścieżka mieszkaniowa stosowana między innymi przez Caritas, CUS Szczecin i CUS Police, umożliwiająca przejście z placówki interwencyjnej do mieszkania wspomaganego lub komunalnego po okresie aktywnej współpracy z instytucją. Rozwiązanie to wspiera trwałą readaptację i minimalizuje ryzyko nawrotu bezdomności.

Z diagnozy przeprowadzonej przez Fundację Tulipan i uczestników sieci wynika, że system wsparcia osób opuszczających zakłady karne w regionie cechują następujące trudności:

Brak długofalowego wsparcia społecznego

- Działania mają charakter projektowy, a po zakończeniu finansowania wsparcie ulega przerwaniu.

Ograniczona dostępność mieszkań wspieranych i treningowych

- Liczba miejsc nie odpowiada skali potrzeb, a procedury kierowania są czasochłonne.

Niedostateczna koordynacja działań

- Brak mechanizmów wymiany informacji między służbą więzienną, pomocą społeczną i NGO; powielanie działań i przerwy w ciągłości wsparcia.

Niedobór kadr i przeciążenie pracowników

- Zbyt mała liczba kuratorów, wychowawców i pracowników socjalnych ogranicza skuteczność działań pomocowych.

Niska motywacja i postawa roszczeniowa części beneficjentów

- Osoby po odbyciu kary często nie mają wystarczającej gotowości do podjęcia wysiłku w procesie zmiany.

Biurokracja i sztywność przepisów

- Formalne procedury nie pozwalają na elastyczne reagowanie w sytuacjach kryzysowych; brak możliwości stosowania uproszczonych trybów działania (interwencyjnych).

Stygmatyzacja i negatywne postawy społeczne

- Zarówno wśród pracodawców, jak i niektórych instytucji publicznych, co utrudnia powrót do samodzielności i zatrudnienia.

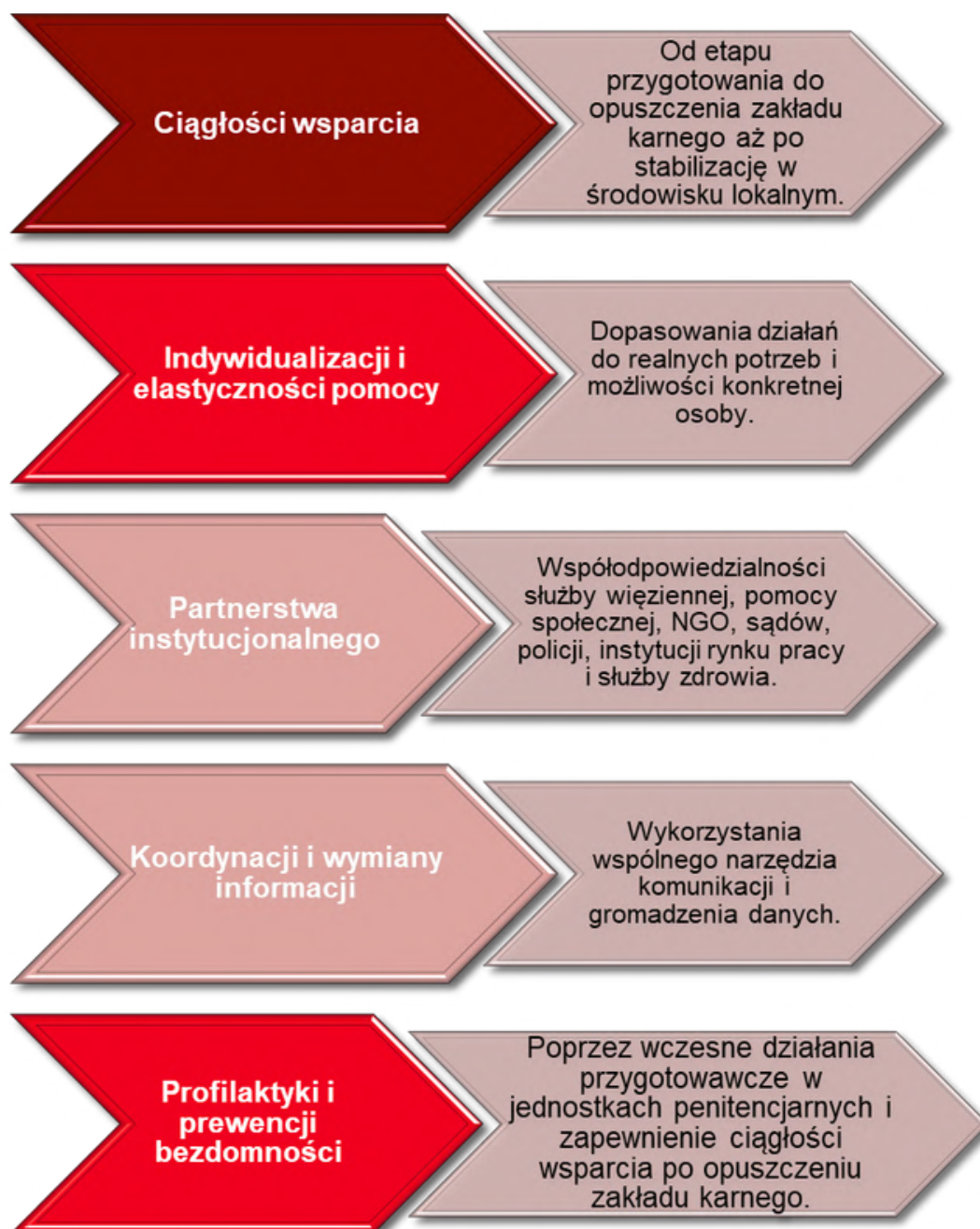
Brak rzetelnych danych o historii pomocy

- Brak centralnego systemu informacji o kliencie powoduje, że osoby opuszczające zakłady karne trafiają do placówek jako „anonimowe”, bez informacji o dotychczasowej współpracy z innymi instytucjami.

1.2 JAK POWINNO BYĆ?

System wsparcia osób opuszczających jednostki penitencjarne i zagrożonych bezdomnością powinien być spójny, zintegrowany i oparty na trwałych mechanizmach współpracy międzysektorowej. Celem nie jest jedynie doraźna pomoc socjalna, lecz pełna reintegracja społeczna i zawodowa – rozumiana jako proces prowadzący od interwencji kryzysowej do samodzielności życiowej.

Pożądany model opiera się na zasadach:

Pożądane rozwiązania instytucjonalne i organizacyjne:

Systemowe przygotowanie do wyjścia z jednostki penitencjarnej

Art. 164 Kodeksu karnego wykonawczego (program przygotowania do życia na wolności) powinien być **stosowany obligatoryjnie** wobec wszystkich osób odbywających kary powyżej 6 miesięcy.

Program przygotowawczy powinien obejmować: diagnozę potrzeb, plan readaptacji, spotkania z przedstawicielami OPS/CUS, kuratorami i NGO, a także opracowanie tzw. **mapy pomocowej** – indywidualnej ścieżki wsparcia po opuszczeniu zakładu karnego.

W jednostkach penitencjarnych należy zapewnić **stałe dyżury doradców społecznych i przedstawicieli instytucji pomocowych**, aby umożliwić skazanym zapoznanie się z realnymi formami pomocy.

Wczesna i obowiązkowa współpraca międzyinstytucjonalna

Na minimum **6 miesięcy przed zwolnieniem** powinna być inicjowana współpraca między Służbą Więzienną, właściwym CUS/OPS oraz kuratorem sądowym – w formie elektronicznego zgłoszenia i wspólnego planu działania.

Każda osoba opuszczająca jednostkę powinna mieć **jednego koordynatora wsparcia** – wskazanego spośród pracowników OPS/CUS, NGO lub kuratora – odpowiedzialnego za utrzymanie ciągłości kontaktu.

Należy wprowadzić procedurę **szybkiego reagowania (ścieżkę kryzysową)**, umożliwiającą natychmiastowe zapewnienie schronienia osobie wychodzącej z zakładu karnego, bez oczekiwania na formalne decyzje administracyjne.

Sieć lokalnej współpracy

W każdym powiecie powinna funkcjonować **stała sieć współpracy instytucjonalnej**, obejmująca jednostki penitencjarne, CUS/OPS, NGO, kuratorów, PUP, policję, placówki zdrowia psychicznego i mieszkalnictwa wspieranego.

W sieci należy wyznaczyć funkcję **koordynatora lokalnego** (specjalista ds. sieciowania), który odpowiada za przepływ informacji, raportowanie i utrzymanie zaangażowania partnerów.

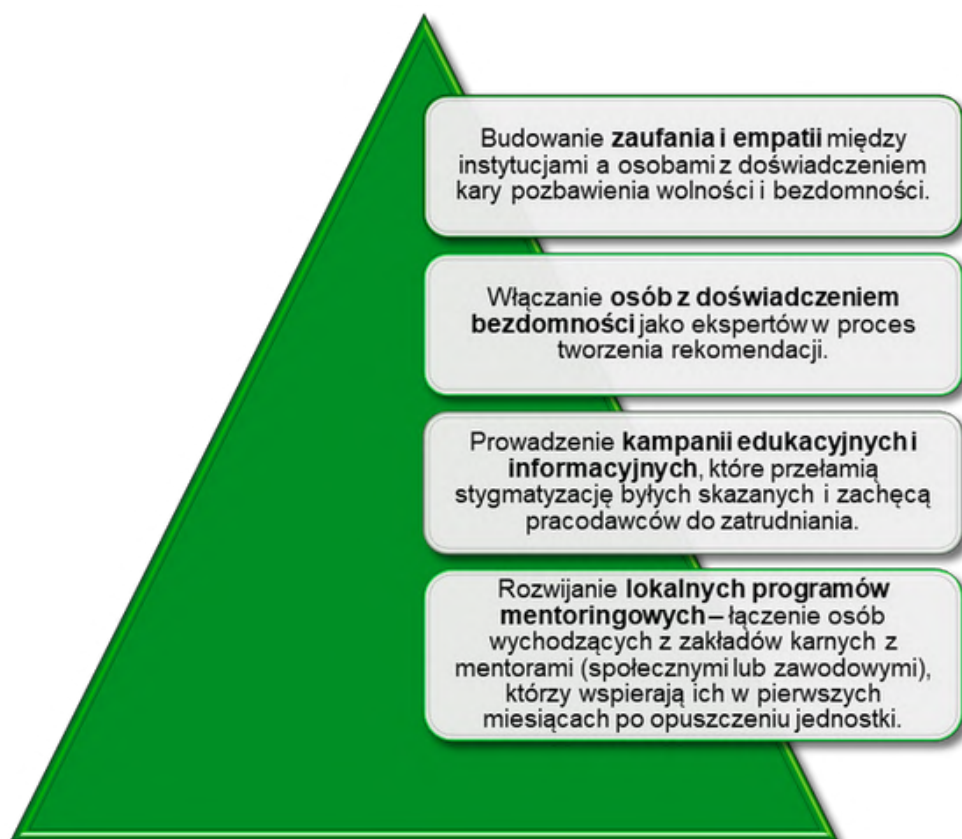
Współpraca powinna być regulowana **porozumieniem międzyinstytucjonalnym**, które określa zakres obowiązków, sposób wymiany danych oraz standardy udzielania pomocy.

Standardy udzielania wsparcia:

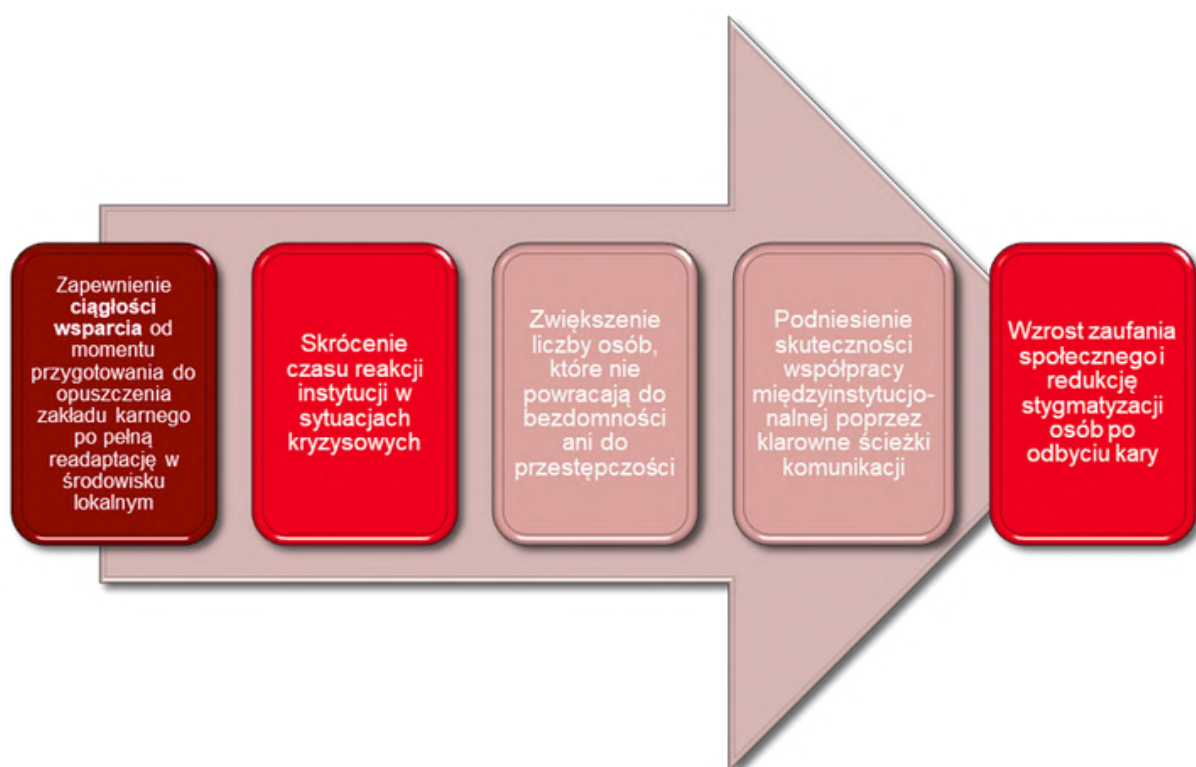

Kultura współpracy i zmiana społeczna

Współczesny model pomocy powinien odejść od podejścia reaktywnego (pomoc po fakcie) na rzecz wczesnej interwencji, partnerskiej współpracy i upodmiotowienia beneficjenta. W praktyce oznacza to:

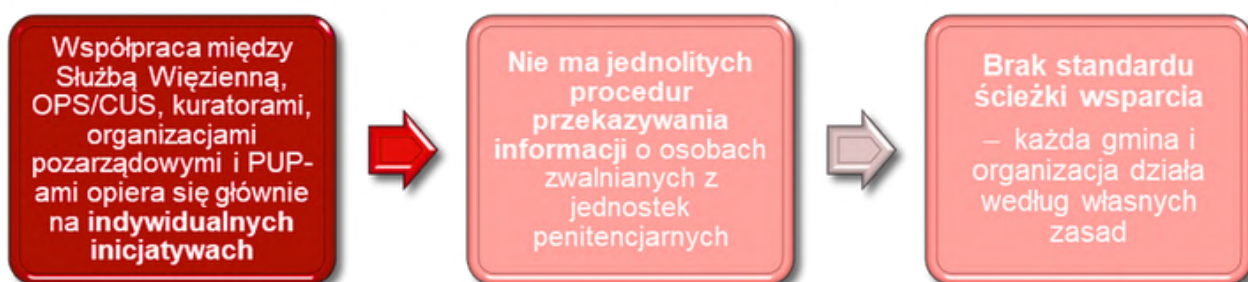

Oczekiwane efekty

1.3 DLACZEGO NIE JEST TAK, JAK POWINNO BYĆ?

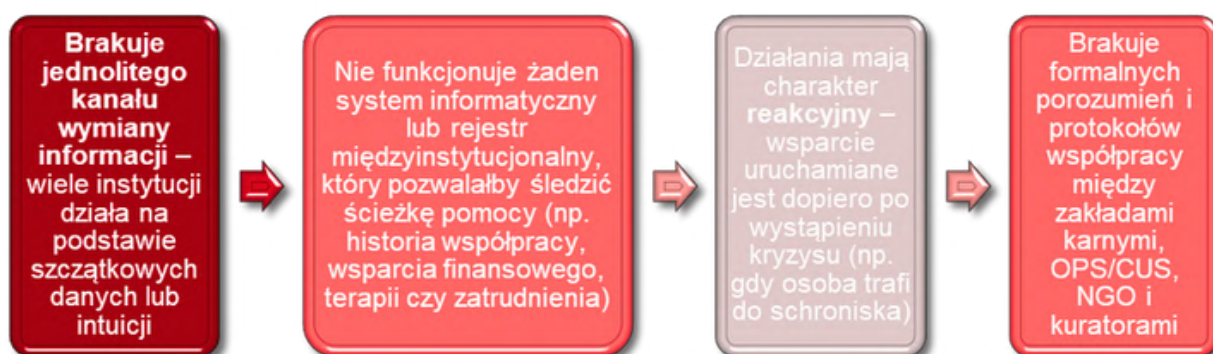
Jednym z kluczowych powodów nieskuteczności obecnego systemu wsparcia jest brak zintegrowanej strategii na poziomie krajowym i regionalnym dedykowanej osobom opuszczającym jednostki penitencjarne i zagrożonym bezdomnością. Choć w dokumentach strategicznych takich jak Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2021–2030 wskazuje się potrzebę przeciwdziałania bezdomności i wzmacniania współpracy międzyinstytucjonalnej, nie istnieją konkretne przepisy, standardy ani mechanizmy koordynacji obejmujące tę grupę. Brak formalnych regulacji skutkuje tym, że:

W efekcie system pomocy jest reaktywny, a nie prewencyjny, a osoby opuszczające zakłady karne trafiają do instytucji bez przygotowania i wsparcia ciągłego.

Fragmentacja instytucjonalna i słaba koordynacja działań

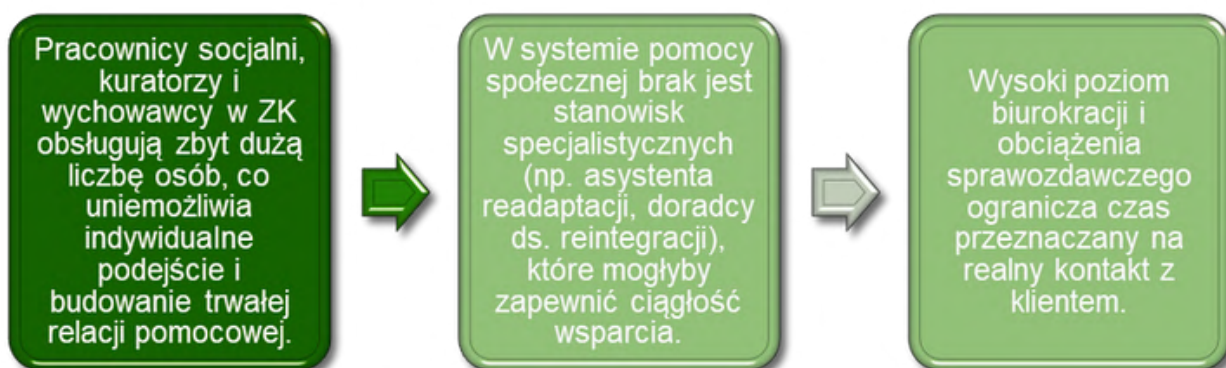
Pomoc osobom wychodzącym z jednostek penitencjarnych rozproszona jest pomiędzy wiele podmiotów – zakłady karne, kuratorów, ośrodki pomocy społecznej, CUS-y, organizacje pozarządowe, PUP, policję, służbę zdrowia – bez wspólnego systemu komunikacji i odpowiedzialności. Z ustaleń pierwszego spotkania sieciującego wynika, że:

Ten brak koordynacji powoduje powielanie działań, nieefektywne wykorzystanie zasobów oraz częste przerwy w ciągłości udzielanej pomocy po wyjściu z zakładu karnego.

Ograniczone zasoby kadrowe i przeciążenie pracowników

Zarówno przedstawiciele ośrodków pomocy społecznej, jak i służby więziennej, kuratorzy oraz NGO zwracają uwagę na **niedobór kadr oraz nadmierne obciążenie obowiązkami**.

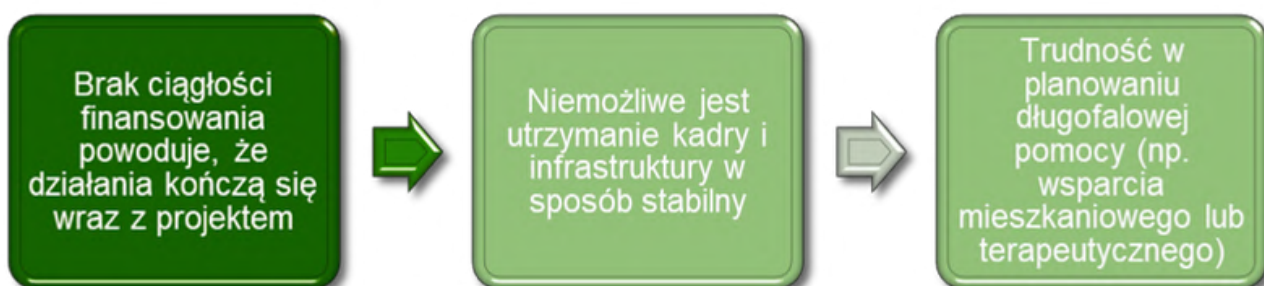

Skutkiem jest **wypalenie zawodowe**, rotacja kadr oraz ograniczona skuteczność pracy socjalnej, co potwierdzają zarówno uczestnicy spotkania sieciującego, jak i analizy NIK (2019).

Brak stabilnego finansowania i krótkoterminowość działań

Organizacje pozarządowe, które stanowią kluczowy element systemu wsparcia, funkcjonują głównie opierając się na **projektach krótkoterminowych** finansowanych ze środków konkursowych.

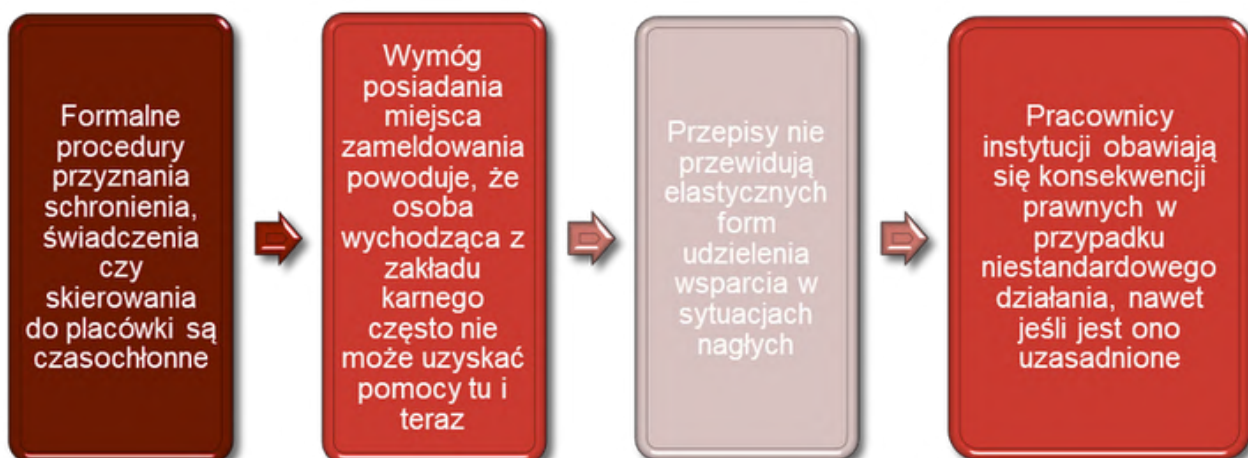
Jak wskazały m.in. Fundacja Tulipan, Fundacja Naprzeciw, Fundacja Zastopuj i Stowarzyszenie Feniks:

Dodatkowo brak dedykowanego finansowania z poziomu centralnego lub wojewódzkiego dla osób opuszczających zakłady karne sprawia, że wiele gmin nie włącza tej grupy do lokalnych programów pomocy społecznej, co prowadzi do nierówności terytorialnych w dostępie do wsparcia.

Bariery administracyjne i prawne

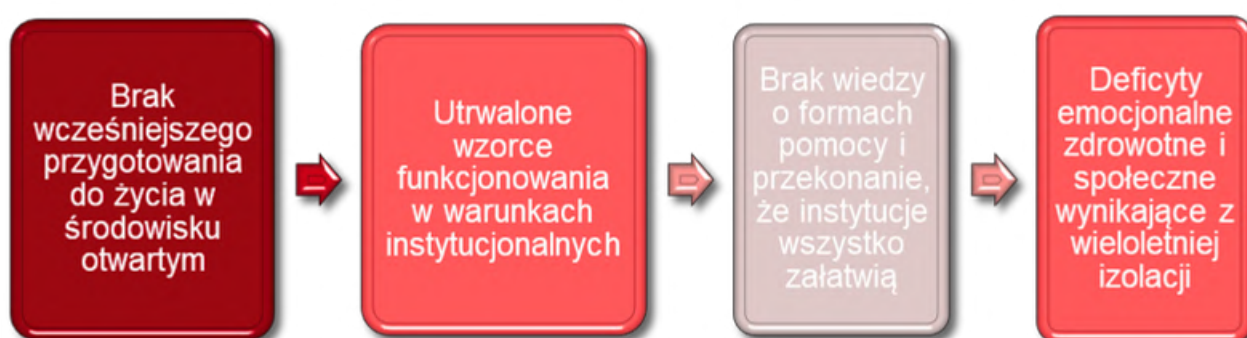
Uczestnicy sieciowania wielokrotnie wskazywali, że **nadmierna biurokracja i sztywność przepisów** utrudniają szybkie reagowanie w sytuacjach kryzysowych:

Brak jasnych wytycznych i bezpiecznych procedur „interwencyjnych” skutkuje tym, że osoby najbardziej potrzebujące pozostają bez pomocy w kluczowym momencie po wyjściu z jednostki penitencjarnej.

Niska motywacja i brak gotowości do zmiany po stronie beneficjentów

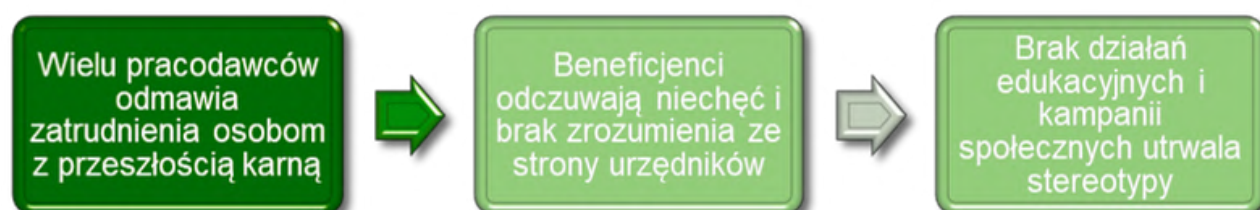
Zarówno przedstawiciele służby więziennej, jak i NGO i CUS wskazują, że część osób opuszczających zakłady karne wykazuje **niski poziom motywacji do zmiany oraz roszczeniową postawę wobec instytucji pomocowych**. Źródłem tego zjawiska są:

Brak programów motywacyjnych i narzędzi pracy z osobami o niskiej gotowości do zmiany sprawia, że nawet dobrze zaplanowane wsparcie nie przynosi trwałych rezultatów.

Společna stygmatyzacja i brak akceptacji

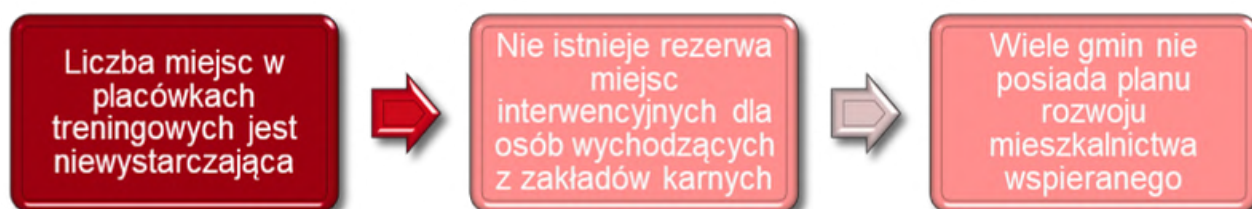
Byli skazani i osoby w kryzysie bezdomności nadal spotykają się z silną stygmatyzacją ze strony społeczeństwa, a także nieufnością części instytucji publicznych i pracodawców. OWES Szczecin, przedstawiciele Fundacji Naprzeciw oraz Fundacji Tulipan wskazywali, że:

Stygmatyzacja ma wymiar nie tylko społeczny, ale też instytucjonalny – przekłada się na ograniczony dostęp do pracy, mieszkań i usług zdrowotnych, co z kolei zwiększa ryzyko powrotu do bezdomności lub recydywy.

Brak infrastruktury i niedostateczna oferta mieszkaniowa

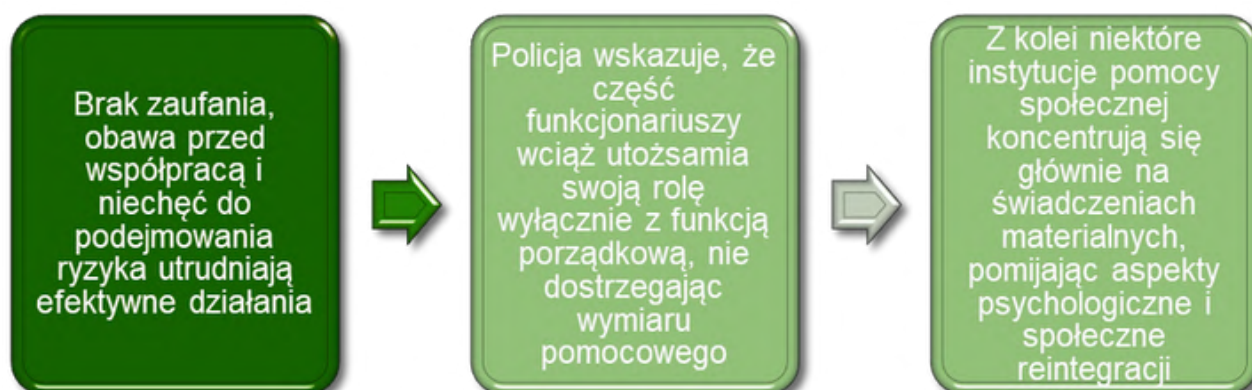
Jednym z najpoważniejszych problemów pozostaje **niedobór mieszkań wspieranych, treningowych i socjalnych**. Zarówno CUS Szczecin, CUS Police, jak i organizacje pozarządowe sygnalizują, że:

W efekcie osoby po wyjściu z jednostki penitencjarnej często kierowane są do schronisk dla osób bezdomnych bez przygotowanego planu usamodzielnienia, co utrwala cykl zależności od pomocy społecznej.

Bariery mentalne i kulturowe wśród instytucji

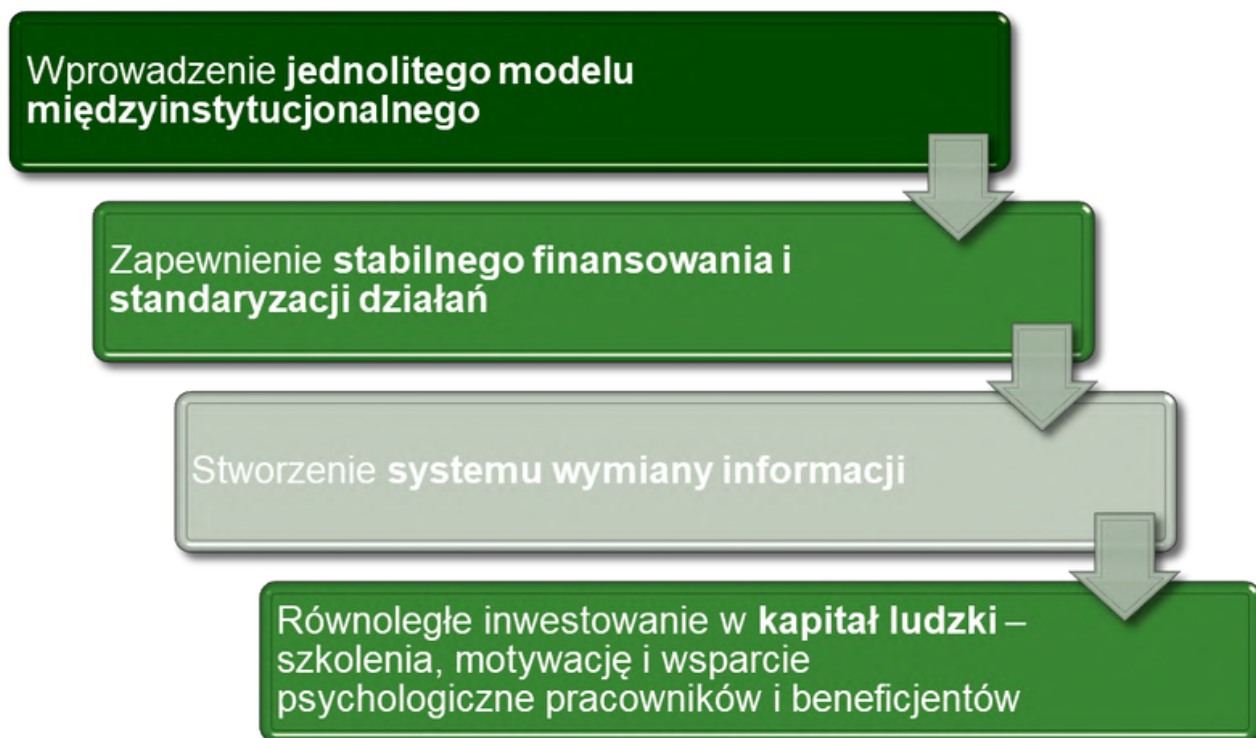
Część instytucji publicznych nadal postrzega osoby po odbyciu kary przez pryzmat zagrożenia i przeszłości kryminalnej, a nie **przez pryzmat potencjału i możliwości zmiany**.

Dopiero budowanie kultury partnerskiej, zaufania i empatii może doprowadzić do realnej zmiany jakościowej w systemie.

PODSUMOWANIE ROZDZIAŁU 1

Analiza przyczyn wskazuje, że kluczowe problemy nie wynikają z braku dobrej woli instytucji, lecz z niespójności systemu, braku zasobów, zbyt restrykcyjnych procedur i niedostatku narzędzi współpracy. Dlatego konieczne jest:

Tylko w ten sposób możliwe będzie przejście od rozproszonych inicjatyw lokalnych do trwałego, systemowego modelu przeciwdziałania bezdomności wśród osób opuszczających jednostki penitencjarne.

Analiza sytuacji osób opuszczających jednostki penitencjarne i zagrożonych bezdomnością w województwie zachodniopomorskim wykazała, że system wsparcia funkcjonuje w sposób **rozproszony, reaktywny i krótkoterminowy**, a jego skuteczność ograniczają zarówno czynniki instytucjonalne, jak i społeczne.

Mimo istnienia zaangażowanych podmiotów (ośrodków pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, służby więziennej, kuratorów, PUP oraz lokalnych inicjatyw partnerskich) **brakuje zintegrowanego modelu współpracy** zapewniającego ciągłość wsparcia od momentu przygotowania do opuszczenia zakładu karnego aż po stabilizację życiową i zawodową.

Poniższe zestawienie syntetyzuje najważniejsze wnioski z trzech etapów analizy metaplanu:

Najważniejsze wnioski ogólne

Rekomendacja ogólna wynikająca z analizy

Niezbędne jest wdrożenie regionalnego **Modelu współpracy instytucjonalnej na rzecz osób opuszczających jednostki penitencjarne i zagrożonych bezdomnością**, który łączyłby komponenty: informacyjny, mieszkaniowy, zawodowy i psychospołeczny z jasno określonymi rolami partnerów, finansowaniem i standardami działania.

ROZDZIAŁ 2. TWORZENIE I ROZWÓJ SIECI WSPARCIA. ZASADY I ETAPY TWORZENIA SIECI WSPÓŁPRACY INSTYTUCJI DZIAŁAJĄCYCH NA RZECZ OSÓB W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI

Rozdział stanowi opis procesu tworzenia i rozwijania sieci współpracy instytucji zaangażowanych w działania na rzecz osób w kryzysie bezdomności oraz osób opuszczających jednostki penitencjarne. Jego celem jest przedstawienie modelu organizacyjnego i komunikacyjnego, który został wypracowany w ramach projektu Bezdomność to nie wyrok, oraz wskazanie zasad, dzięki którym możliwe było zbudowanie spójnej, skutecznej i responsywnej sieci wsparcia obejmującej podmioty z obszaru województwa zachodniopomorskiego. Rozdział pełni także funkcję rekomendacyjną – proponuje standardy, które mogą zostać wdrożone zarówno lokalnie, jak i w skali ogólnopolskiej w celu usprawnienia współpracy instytucjonalnej.

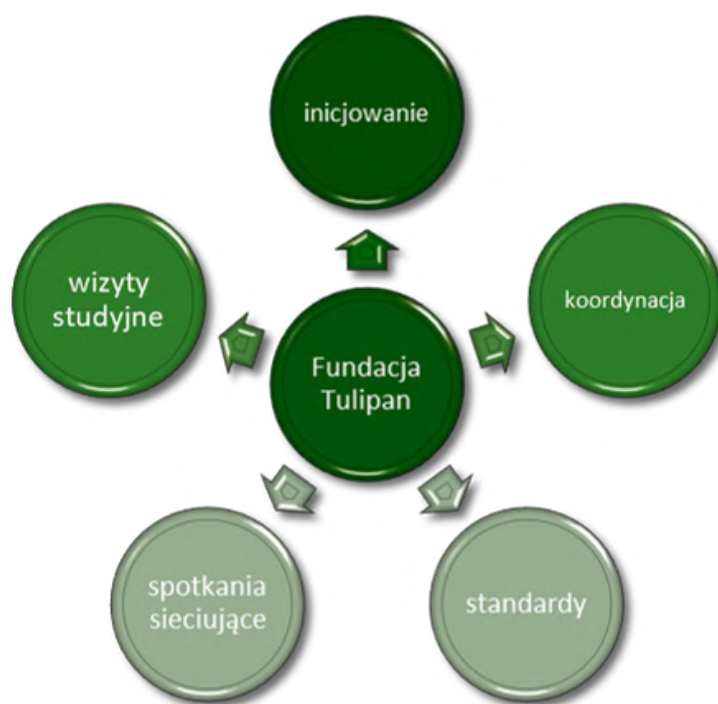
W ww. projekcie to Fundacja Resocjalizacji i Readaptacji Społecznej Tulipan przejęła rolę podmiotu inicjującego i koordynującego proces sieciowania. Fundacja od wielu lat działa na rzecz osób opuszczających zakłady karne i osób zagrożonych bezdomnością. Doświadczenie Fundacji, jej znajomość środowiska instytucji, organizacji pozarządowych oraz praktyk pomocowych w regionie stanowią kluczowe zaplecze merytoryczne dla realizacji projektu. To właśnie Fundacja Tulipan, zauważywszy luki systemowe i brak współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w zakresie tego samego obszaru, podjęła się zadania stworzenia struktury współpracy między podmiotami oraz operacyjnego zarządzania procesem spotkań, komunikacji, wymiany wiedzy i udziału członków sieci.

Rola Fundacji Tulipan obejmowała nie tylko aspekty organizacyjne, ale także funkcję integrującą i moderacyjną. Fundacja dba o ciągłość komunikacji, zapewnia przepływ informacji, gromadzi materiały robocze oraz dokumentację spotkań, a także czuwa nad spójnością merytoryczną prac prowadzonych przez wszystkie podmioty zaangażowane w sieć. Stanowi tym samym centralny ośrodek zarządzający procesem współpracy, co jest kluczowe dla wypracowania rekomendacji na poziomie międzyinstytucjonalnym.

Rozdział ten zatem przedstawia opisane wyżej działania Fundacji, ich uzasadnienie oraz znaczenie dla budowania skutecznych partnerstw. Jest

jednocześnie propozycją modelu współpracy możliwego do upowszechnienia w wymiarze regionalnym i krajowym.

Fundacja Tulipan była odpowiedzialna za przygotowanie porządku spotkania inicjującego, nadzorowanie komunikacji międzyinstytucjonalnej, a następnie za organizację cyklu spotkań stacjonarnych oraz wizyt studyjnych. To Fundacja opracowała formalne elementy uczestnictwa, w tym wręczane podczas spotkań akty nominacji dla członków sieci, które podkreślały rangę przedsięwzięcia, wzmacniały identyfikację instytucji z projektem oraz motywowały do dalszego zaangażowania.

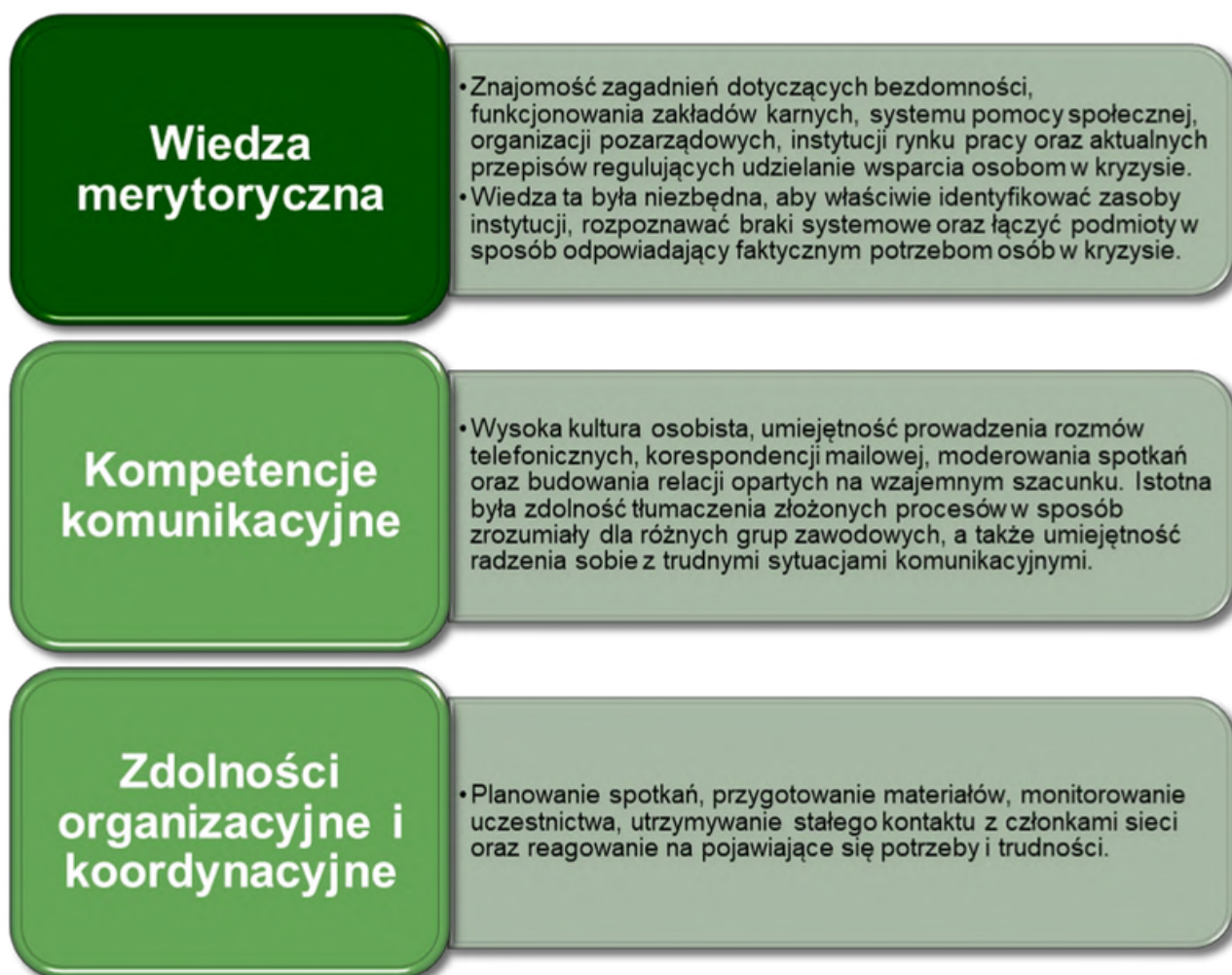
2.1 MODEL KOMPETENCYJNY SPECJALISTY DS. SIECIOWANIA I KOORDYNACJI WSPÓŁPRACY

Skuteczność procesu tworzenia i rozwoju sieci wsparcia w projekcie Bezdomność to nie wyrok była w znacznym stopniu uzależniona od wyznaczenia osoby odpowiedzialnej za koordynację współpracy pomiędzy instytucjami. Dlatego jednym z pierwszych działań operacyjnych Fundacji Tulipan było formalne powołanie **specjalisty ds. sieciowania**, którego zadania obejmowały inicjowanie, koordynowanie, moderowanie i podtrzymywanie procesu komunikacji pomiędzy wszystkimi członkami sieci.

Utworzenie tego stanowiska wynikało z potrzeby zapewnienia ciągłości, spójności i profesjonalizacji relacji międzyinstytucjonalnych. W praktyce okazało się również warunkiem umożliwiającym sprawną organizację spotkań, obsługę przepływu informacji, budowanie relacji opartych na zaufaniu oraz monitorowanie dynamiki współpracy między podmiotami.

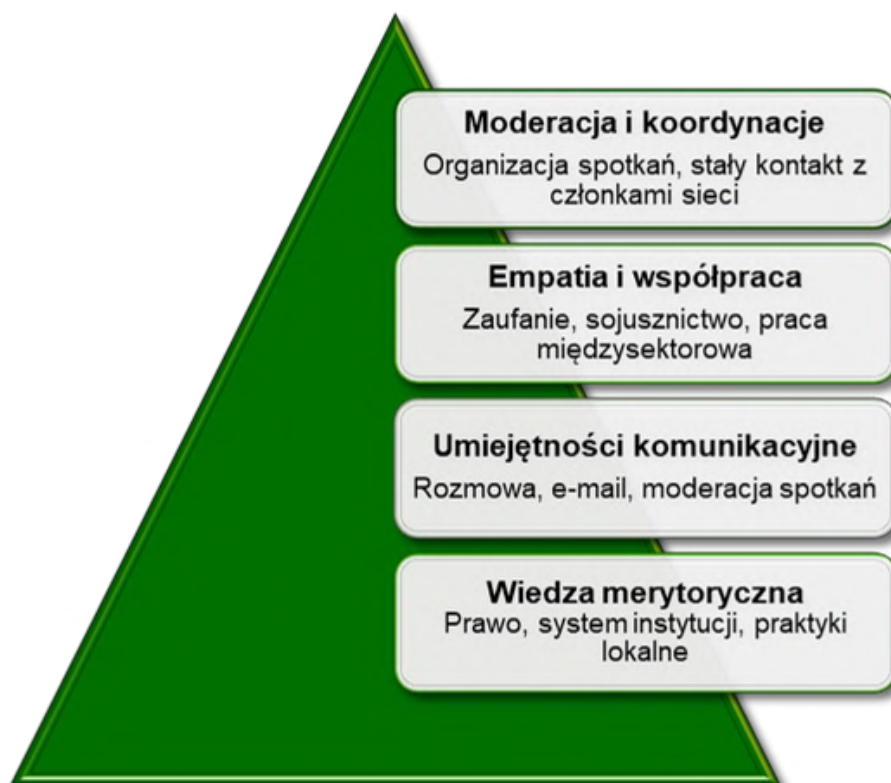
Osoba na tym stanowisku musiała posiadać kompetencje umożliwiające zarówno poruszanie się w złożonych strukturach instytucjonalnych (publicznych i pozarządowych), jak i w środowisku osób zagrożonych bezdomnością oraz osób opuszczających jednostki penitencjarne. Dobór odpowiedniego specjalisty miał kluczowe znaczenie dla jakości całego procesu sieciowania, dlatego określono zestaw kompetencji niezbędnych do pełnienia tej funkcji.

W skład modelu kompetencyjnego specjalisty ds. sieciowania wchodziły następujące obszary:

Powołanie specjalisty ds. sieciowania umożliwiło nadanie całemu procesowi charakteru zorganizowanego, profesjonalnego i przewidywalnego. Dzięki jednej osobie odpowiedzialnej za kontakt, instytucje wiedziały, do kogo mogą zwracać się z pytaniami, zgłaszać uwagi i otrzymywać bieżące informacje dotyczące planowanych działań. Jednoznaczne osadzenie funkcji koordynacyjnej w strukturze Fundacji Tulipan pozwoliło na skuteczne zarządzanie wszystkimi elementami procesu, od identyfikacji podmiotów, przez prowadzenie komunikacji, aż po organizację spotkań i dokumentowanie prac.

W perspektywie systemowej powołanie specjalisty ds. sieciowania należy uznać za dobrą praktykę, która powinna zostać uwzględniona również w innych regionach kraju. Jasno określona osoba odpowiedzialna za proces sieciowania zwiększa efektywność współpracy, skraca czas reakcji instytucji, poprawia jakość przepływu informacji i umożliwia wdrażanie rekomendacji na poziomie operacyjnym i strategicznym.

Specjalista ds. sieciowania – Piramida kompetencji (warstwy kompetencji budujące skuteczność pracy sieci)

2.2 ZAKRES TERYTORIALNY FUNKCJONOWANIA SIECI WSPARCIA

Zasięg terytorialny tworzonej sieci wsparcia został określony w sposób celowy i przemyślany, zgodnie z założeniami projektu Bezdomność to nie wyrok oraz z praktycznymi potrzebami wynikającymi z działalności Fundacji Tulipan. Sieć obejmuje podmioty funkcjonujące na terenie województwa zachodniopomorskiego, a decyzja o koncentracji działań w granicach jednego województwa wynikała z kilku istotnych uwarunkowań organizacyjnych, systemowych i praktycznych:

Ponadto pozwoliło to Fundacji Tulipan przeprowadzić szczegółową analizę istniejących w regionie instytucji działających w obszarze bezdomności, a następnie zaplanować i przeprowadzić kontakt z każdą z nich. W efekcie możliwe było stworzenie precyzyjnej, aktualnej mapy podmiotów, które faktycznie pracują z osobami zagrożonymi bezdomnością. Sieć stała się dzięki temu narzędziem realnym i skutecznym, a nie wyłącznie teoretycznym.

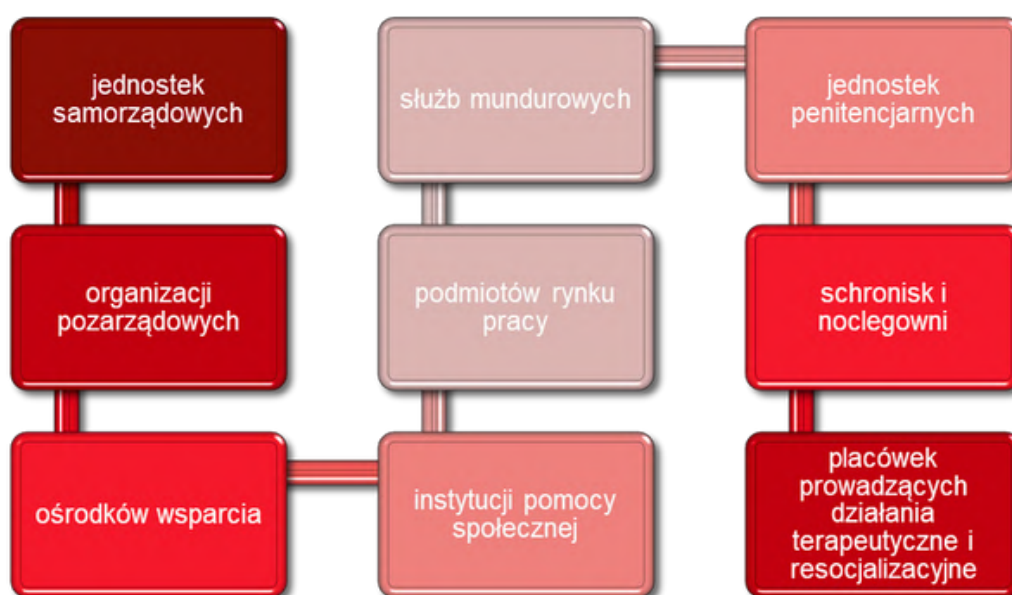
W perspektywie systemowej przyjęty zasięg terytorialny umożliwia łatwe powielanie modelu w innych województwach. Rozwiązanie to jest skalowalne i może funkcjonować jako wzór dla dalszych wdrożeń na poziomie regionalnym oraz krajowym. Co istotne, zachodniopomorska sieć wsparcia może w przyszłości zostać zintegrowana z innymi wojewódzkimi sieciami współpracy, tworząc ogólnopolską platformę wymiany wiedzy i koordynacji działań.

Ujęcie w ramach jednego województwa stanowi więc fundament, na którym Fundacja Tulipan buduje strukturalny, stabilny i możliwy do dalszej rozbudowy model sieci współpracy instytucji działających na rzecz przeciwdziałania bezdomności.

2.3 IDENTYFIKACJA I DOBÓR PODMIOTÓW DO SIECI WSPARCIA

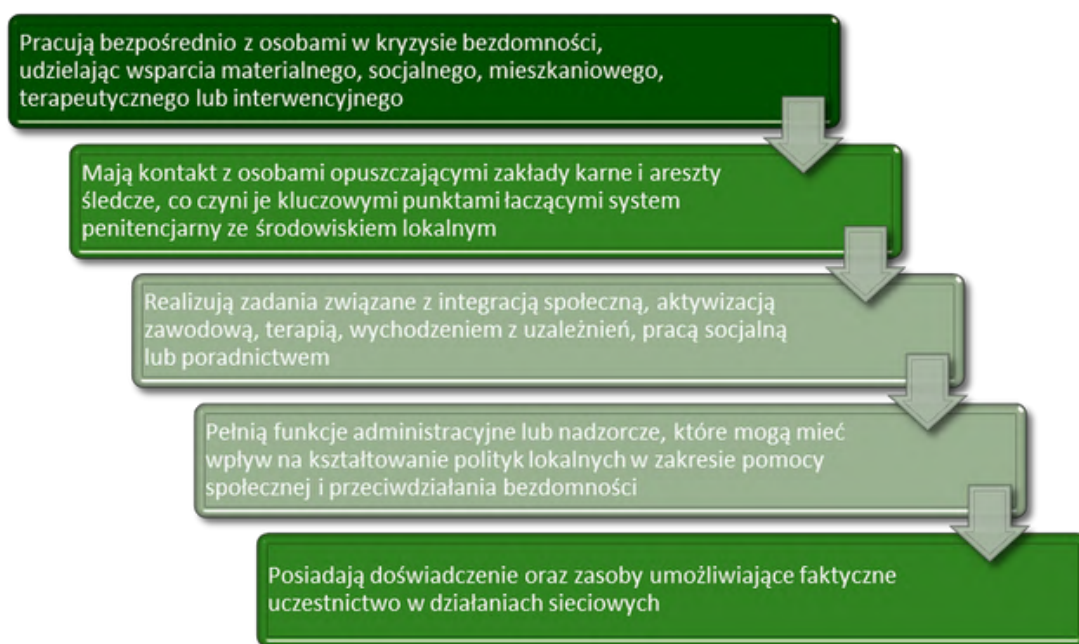
Proces identyfikacji instytucji zaproszonych do udziału w sieci wsparcia stanowił jeden z kluczowych etapów realizacji projektu Bezdomność to nie wyrok. Jego celem było wyłonienie takich podmiotów, które w sposób realny, systematyczny i znaczący uczestniczą w udzielaniu wsparcia osobom w kryzysie bezdomności w tym osobom opuszczającym jednostki penitencjarne.

Identyfikacja rozpoczęła się od stworzenia wstępnej mapy podmiotów działających w regionie. Obejmowała ona analizę:

Fundacja Tulipan korzystała zarówno z danych publicznych, wcześniejszych doświadczeń zawodowych, jak i wiedzy praktycznej wynikającej z wieloletniej współpracy z zakładami karnymi oraz organizacjami działającymi w regionie.

Kluczowym kryterium doboru instytucji była realna praca z osobami zagrożonymi bezdomnością – zarówno w kontekście prewencji, jak i interwencji oraz długofalowego wsparcia. Zaproszenie kierowano przede wszystkim do podmiotów, które:

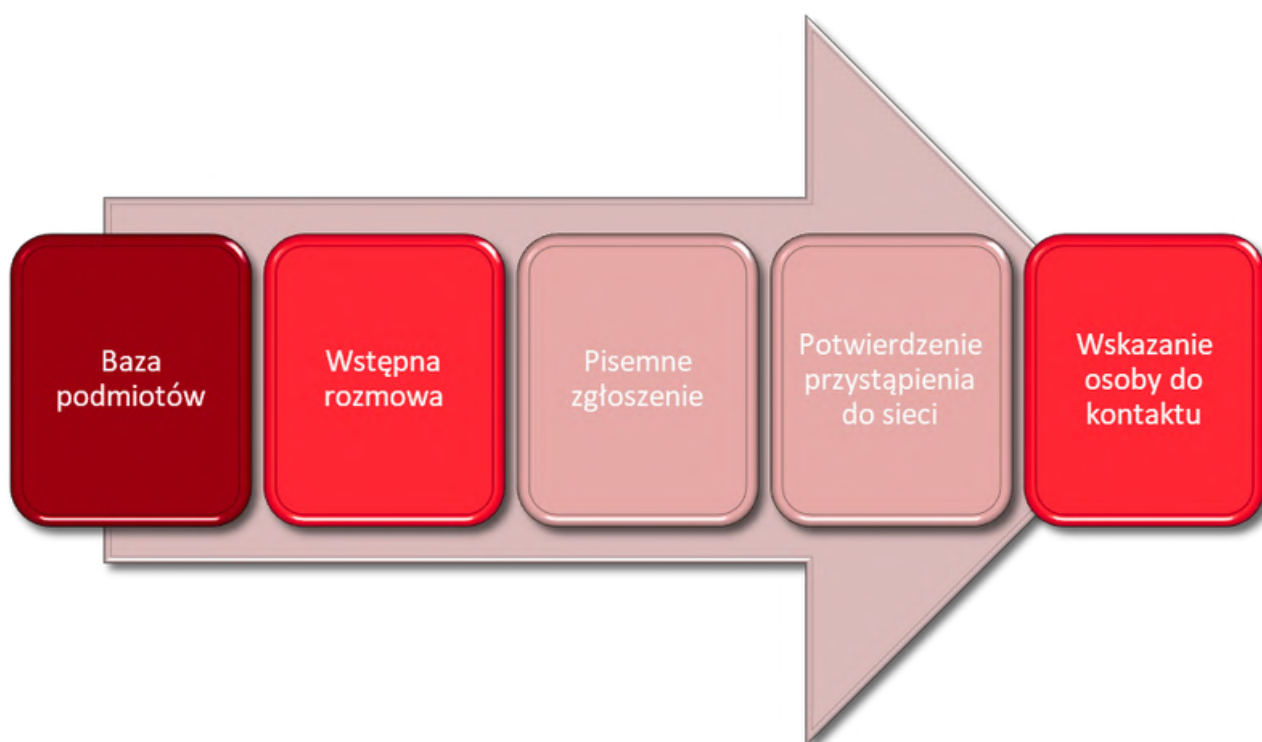
Fundacja Tulipan dokonała selekcji podmiotów w taki sposób, aby sieć obejmowała zarówno instytucje o charakterze formalnym (np. PUP, CUS, Policja, ZK, AŚ), jak i organizacje pozarządowe oraz podmioty prowadzące działania innowacyjne, środowiskowe lub specjalistyczne. Założono bowiem, że skuteczna sieć wsparcia musi łączyć różne perspektywy, kompetencje i zasoby instytucji, które na co dzień funkcjonują w odmiennych reżimach prawnych oraz operacyjnych.

Istotnym kryterium doboru była również gotowość instytucji do współpracy, rozumiana jako chęć udziału w spotkaniach, dzielenia się doświadczeniem, przedstawiania problemów systemowych oraz poszukiwania rozwiązań w pracy zespołowej. W toku rozmów telefonicznych prowadzonych przez specjalistę ds. sieciowania oceniano, czy dany podmiot wykazuje otwartość na działania sieciowe, czy identyfikuje potrzebę współpracy i czy istnieje możliwość stałego

kontaktu z wyznaczoną osobą odpowiedzialną.

Tak zdefiniowana grupa tworzy spójną i komplementarną sieć współpracy, obejmującą szeroki zakres działań – od interwencji i pracy socjalnej, przez pomoc psychologiczną i terapeutyczną, po działania aktywizacyjne i mieszkaniowe.

Dzięki temu wypracowane w ramach projektu rekomendacje będą adekwatne dla różnych typów podmiotów i możliwe do wdrożenia w praktyce.

2.4 INICJOWANIE WSPÓŁPRACY – PIERWSZY KONTAKT I PREZENTACJA INICJATYWY

Proces nawiązywania współpracy z instytucjami wytypowanymi do udziału w sieci wsparcia rozpoczął się od oficjalnego wystosowania zaproszeń pisemnych, które Fundacja Tulipan kierowała do podmiotów działających na terenie województwa zachodniopomorskiego. Zaproszenia te zawierały szczegółowe informacje dotyczące projektu Bezdomność to nie wyrok, jego celów, zakresu oraz planowanych działań. Pismo pełniło rolę formalnego i merytorycznego wprowadzenia do inicjatywy, a także wskazywało możliwość przystąpienia do nowo tworzonej sieci współpracy.

Wysłanie zaproszeń w pierwszej kolejności stanowiło świadomy zabieg organizacyjny, umożliwiający instytucjom zapoznanie się z ideą projektu w spokojny i uporządkowany sposób. Podmioty mogły zrozumieć zarówno sens współpracy, jak i oczekiwania wobec uczestników sieci, zanim jeszcze doszło do kontaktu osobistego.

Po upływie odpowiedniego czasu, pozwalającego adresatom na zapoznanie się z treścią zaproszenia, specjalista ds. sieciowania Fundacji Tulipan przystępował do kontaktów telefonicznych. Rozmowy te miały charakter uzupełniający i służyły:

Kontakt telefoniczny pełnił ważną funkcję budowania pierwszej relacji roboczej, umożliwiał indywidualne podejście do każdej instytucji oraz wzmacniał poczucie, że projekt jest prowadzony w sposób zaangażowany i partnerski. Dzięki rozmowom możliwe było także rozpoznanie zróżnicowanych potrzeb, oczekiwań oraz zasobów, którymi dysponowały instytucje, co stanowiło cenną wiedzę na dalszych etapach organizacji sieci.

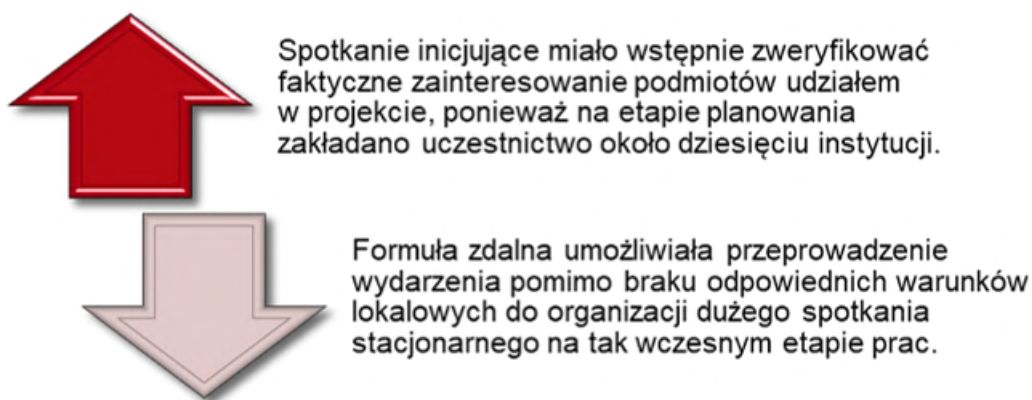
W trakcie rozmów specjalista ds. sieciowania przedstawiał projekt w sposób jasny, konkretny i praktyczny, podkreślając, że jego istotą jest usprawnienie współpracy międzyinstytucjonalnej oraz realne rozwiązanie problemów systemowych pojawiających się na styku pomocy społecznej, organizacji

pozarządowych, służb mundurowych i systemu penitencjarnego. Przedstawiano również harmonogram działań, w tym termin pierwszego spotkania online, oraz proszono o potwierdzenie udziału wraz ze wskazaniem imiennych reprezentantów.

Taki dwustopniowy model pierwszego kontaktu (najpierw formalne zaproszenie pisemne, następnie spersonalizowana rozmowa telefoniczna) okazał się wyjątkowo skuteczny. Instytucje otrzymywały pełną informację, mogły zapoznać się z projektem na etapie pisemnym, a następnie uzyskać uzupełniające wyjaśnienia w rozmowie z przedstawicielem Fundacji Tulipan. Metoda ta zwiększyła przejrzystość działań, podniosła rangę zaproszenia oraz zbudowała profesjonalny fundament pod dalszą współpracę w ramach sieci.

2.5 SPOTKANIE INAUGURUJĄCE – ROZPOCZĘCIE WSPÓŁPRACY SIECIOWEJ

Pierwsze spotkanie sieciujące w ramach projektu Bezdomność to nie wyrok odbyło się w formule online. Decyzja o organizacji wydarzenia w tej formie była świadomie zaplanowana i wynikała z dwóch istotnych przesłanek:

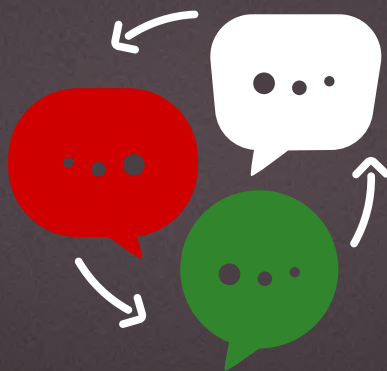
Pierwsze spotkanie sieciujące w ramach projektu Bezdomność to nie wyrok odbyło się w formule online. Decyzja o organizacji wydarzenia w tej formie była świadomie zaplanowana i wynikała z dwóch istotnych przesłanek:

Spotkanie stanowiło oficjalną inaugurację sieci wsparcia i pierwszy moment, w którym przedstawiciele instytucji mogli wspólnie poznać założenia projektu, zakres współpracy oraz ideę budowania zintegrowanego systemu działań na rzecz osób w kryzysie bezdomności i osób opuszczających zakłady karne. Fundacja zaprezentowała uczestnikom podstawowe cele projektu – w tym konieczność zidentyfikowania barier systemowych, zebrania doświadczeń instytucji, ujednolicenia zasad współpracy oraz wypracowania rekomendacji przekazywanych następnie do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Już podczas spotkania inauguracyjnego szczególne znaczenie miała możliwość wzajemnego poznania się przedstawicieli instytucji. Pomimo że uczestnicy funkcjonują na co dzień w tym samym systemie wsparcia, wielu z nich po raz pierwszy mogło usłyszeć o swoich działaniach, perspektywie pracy oraz o występujących problemach. Dzięki temu pierwsze spotkanie stało się nie tylko wydarzeniem informacyjnym, lecz również przestrzenią do wymiany doświadczeń i rozpoczęcia budowania zaufania, które jest fundamentem każdej sieci współpracy.

Porządek pierwszego spotkania sieciującego

Na potrzeby opracowania rekomendacji warto wskazać również modelowy porządek spotkania inauguracyjnego, który może stanowić standard dla tego typu inicjatyw w przyszłości. Struktura spotkania została tak zaprojektowana, aby umożliwić instytucjom pełne zrozumienie projektu, a jednocześnie w sposób uporządkowany zaprosić je do współpracy.

Otwarcie spotkania i przedstawienie uczestników	Fundacja, jako operator projektu, powitała uczestników, przedstawiła cel spotkania oraz podkreśliła znaczenie rozpoczęcia współpracy międzyinstytucjonalnej. Uczestnicy w krótkiej formie zaprezentowali instytucje, które reprezentowali.
Prezentacja założeń projektu <i>Bezdomność to nie wyrok</i>	Przedstawiono główne założenia projektu, zakres planowanych działań, harmonogram spotkań i wizyt studyjnych oraz oczekiwane rezultaty. Podkreślono nadrzędny cel projektu, jakim było opracowanie wspólnych rekomendacji systemowych.
Zaprezentowanie zasad udziału w sieci	Wyjaśniono zasady uczestnictwa w sieci, w tym konieczność delegowania przez każdą instytucję konkretnych przedstawicieli, a także omówiono zasady komunikacji, przekazywania materiałów oraz formy zaangażowania partnerów.
Dyskusja i pytania uczestników	Przeprowadzono dyskusję, w trakcie której uczestnicy zgłaszali pytania i wątpliwości, wskazywali problemy systemowe oraz przedstawiali wstępne uwagi i możliwe kierunki dalszych działań.
Zapowiedź kolejnych spotkań oraz wizyt studyjnych	Omówiono wstępny harmonogram kolejnych spotkań oraz planowaną formę pracy sieci w nadchodzących miesiącach.

Pierwsze spotkanie sieciujące spełniło istotną rolę – nie tylko zapoczątkowało formalną współpracę, ale także pokazało, jak duża jest potrzeba integracji środowiska instytucjonalnego wokół tematu przeciwdziałania bezdomności. Spotkanie umożliwiło również zebranie pierwszych doświadczeń i diagnoz, które następnie stały się fundamentem dalszych działań analitycznych i warsztatowych. Dzięki świadomie zaprojektowanemu porządkowi spotkania możliwe było stworzenie wspólnego języka i kierunku pracy sieci, co przełożyło się na wysoki poziom zaangażowania instytucji w kolejnych etapach projektu.

2.6 AKT NOMINACJI JAKO NARZĘDZIE BUDOWANIA TOŻSAMOŚCI I ZAANGAŻOWANIA SIECI

Elementem wyróżniającym projekt *Bezdomność to nie wyrok* oraz nadającym mu charakter instytucjonalnie uporządkowanej współpracy było wprowadzenie przez Fundację Tulipan aktu nominacji dla podmiotów przystępujących do sieci wsparcia. Dokument ten pełnił funkcję zarówno symboliczną, jak i praktyczną.

Stanowił formalne potwierdzenie przystąpienia do sieci, a jednocześnie wzmacniał poczucie odpowiedzialności, identyfikacji i wspólnoty celów wśród uczestniczących instytucji.

Akt nominacji został przygotowany jako uroczysty dokument, wręczany podczas pierwszego spotkania stacjonarnego. Forma ta była celowym zabiegiem, mającym na celu podkreślenie doniosłości współpracy międzyinstytucjonalnej i budowę prestiżu udziału w projekcie. Każda instytucja otrzymywała indywidualne potwierdzenie przystąpienia do sieci, zawierające jej nazwę oraz deklarację zaangażowania w budowanie systemu wsparcia na rzecz osób w kryzysie bezdomności oraz osób opuszczających jednostki penitencjarne.

Zastosowanie aktu nominacji spełniło kilka istotnych funkcji:

W projekcie akt nominacji odegrał ważną rolę – nie tylko integrującą, ale i wzmacniającą trwałość sieci. Podmioty, które otrzymały dokument, potwierdzały swoje zaangażowanie, a tym samym stawały się aktywnymi uczestnikami sieci.

2.7 MECHANIZMY MOTYWOWANIA I ANGAŻOWANIA CZŁONKÓW SIECI

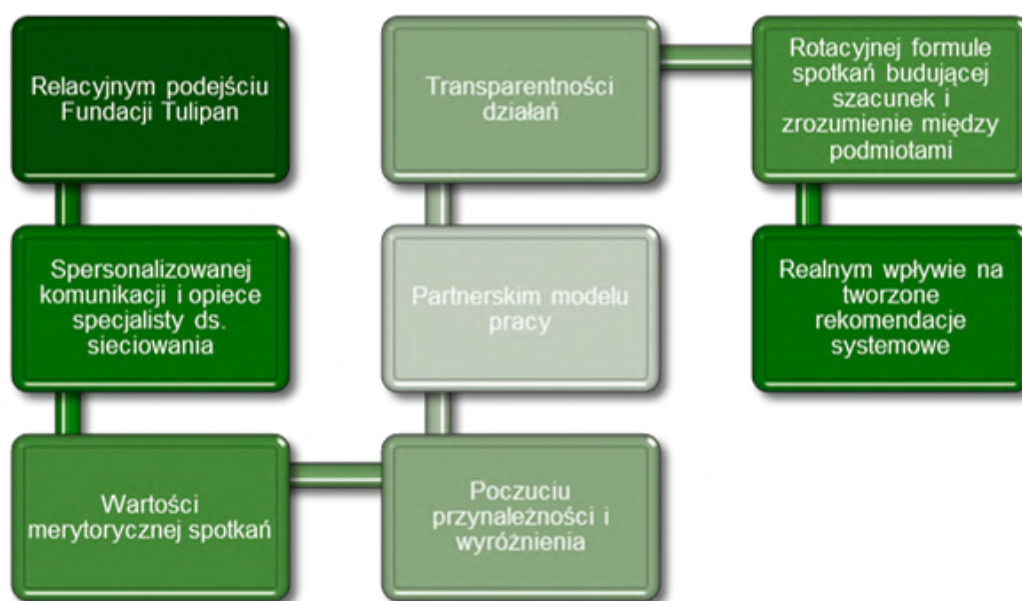
Skuteczność sieci wsparcia zależy nie tylko od liczby instytucji biorących udział w projekcie, lecz przede wszystkim od stopnia ich zaangażowania i gotowości do współpracy. Dlatego jednym z kluczowych zadań Fundacji Tulipan w ramach projektu Bezdomność to nie wyrok było wypracowanie takich rozwiązań organizacyjnych, komunikacyjnych i relacyjnych, które mobilizowałyby członków sieci do aktywnego udziału oraz wzmacniały ich poczucie odpowiedzialności za wspólne cele.

Fundacja od początku przyjęła założenie, że sieć będzie miała charakter partnerski, otwarty i praktyczny, a instytucje zgłoszone do udziału w projekcie nie będą biernymi odbiorcami informacji, lecz współtwórcami rozwiązań systemowych. Wypracowanie tego podejścia wymagało świadomego zaplanowania działań motywacyjnych, które angażują zarówno na poziomie instytucjonalnym, jak i indywidualnym – poprzez osoby reprezentujące poszczególne podmioty.

Fundacja Tulipan zadbała również o to, aby spotkania sieciujące miały charakter rotacyjny i środowiskowy – odbywały się w różnych instytucjach, w tym w ośrodkach wsparcia, placówkach dla osób bezdomnych, organizacjach pozarządowych oraz jednostkach o charakterze resocjalizacyjnym. Dzięki temu członkowie sieci mogli nie tylko słuchać o działaniach innych podmiotów, lecz realnie je zobaczyć, poznać ich funkcjonowanie i na własne oczy doświadczyć skali wyzwań, z którymi mierzą się partnerzy projektu. Wizyta studyjna była jednocześnie formą docenienia instytucji goszczącej oraz wzmocnieniem jej pozycji w środowisku.

W procesie motywowania uczestników kluczową rolę odegrała również możliwość realnego wpływu na kształt rekomendacji systemowych. Instytucje były świadome, że ich wiedza, uwagi i doświadczenia zostaną wykorzystane w dokumencie końcowym skierowanym do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Świadomość ta zwiększała wagę każdej wypowiedzi i budowała przekonanie, że uczestnictwo w projekcie ma sens praktyczny i legislacyjny. Ostatecznie motywacja i wysoki poziom zaangażowania członków sieci były wynikiem świadomie zaplanowanego procesu opartego na:

Tak zaprojektowany model angażowania członków sieci nie tylko wzmocnił zaangażowanie w trakcie projektu, ale stworzył także fundament do utrzymania współpracy również po jego zakończeniu.

W perspektywie dalszego rozwoju sieci wsparcia zasadne jest rozważenie wdrożenia dodatkowych mechanizmów, które wzmocnią zaangażowanie instytucji i utrwala efekty współpracy. Należą do nich w szczególności:

Mechanizmy te sprzyjają budowaniu trwałych relacji, zwiększają poczucie przynależności instytucji do sieci oraz wzmacniają motywację do podejmowania wspólnych działań.

2.8 FORMALNE UMOCOWANIE LOKALNEJ SIECI WSPÓŁPRACY MIĘDZYINSTYTUCJONALNEJ

Z perspektywy systemowej rekomenduje się wprowadzenie formalnego umocowania prawnego lokalnej sieci współpracy międzyinstytucjonalnej poprzez jej uregulowanie w przepisach dotyczących pomocy społecznej lub w dedykowanym rozporządzeniu wykonawczym. Regulacja tej rangi powinna jednoznacznie definiować sieć jako stałe, międzysektorowe porozumienie instytucji publicznych i niepublicznych działających na rzecz osób zagrożonych bezdomnością, w tym osób opuszczających jednostki penitencjarne.

Rekomenduje się, aby przepisy określały minimalne standardy organizacyjne funkcjonowania sieci, obejmujące w szczególności: obowiązek wyznaczenia koordynatora lub specjalisty ds. sieciowania, wskazanie osoby wiodącej w pracy z klientem, ustanowienie roboczych i interwencyjnych kanałów komunikacji oraz podstawowe zasady współpracy i odpowiedzialności pomiędzy podmiotami. Takie rozwiązanie porządkowałoby role instytucjonalne, umożliwiało jednolity nadzór nad jakością procesu wsparcia oraz tworzyło trwałe podstawy do stabilnego finansowania działań sieciowych ze środków krajowych i samorządowych.

2.9 TRWAŁE FINANSOWANIE FUNKCJI KOORDYNATORA SIECI WSPARCIA

Z punktu widzenia efektywności i trwałości sieci kluczowe znaczenie ma systemowe zabezpieczenie finansowania funkcji koordynatora sieci lub specjalisty ds. sieciowania. Rekomenduje się zastosowanie modelu mieszanego, obejmującego środki z rezerwy celowej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, uzupełniane finansowaniem z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (zarówno w komponentach regionalnych, jak i krajowych) oraz wkładami własnymi jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych.

Koordinator pełni kluczową rolę w codziennym funkcjonowaniu systemu: integruje działania podmiotów, organizuje rytm współpracy, zapewnia bieżącą komunikację roboczą i interwencyjną oraz reaguje na sytuacje kryzysowe. Koszt utrzymania tej funkcji jest nieporównywalnie niższy niż koszty wynikające z braku koordynacji, w tym dublowania działań, przerw w udzielanym wsparciu czy powrotów osób do bezdomności.

2.10 WDROŻENIE DEDYKOWANEGO NARZĘDZIA CYFROWEGO WSPIERAJĄCEGO PRACĘ SIECI

Na podstawie doświadczenia funkcjonowania sieci wsparcia w ramach projektu Bezdomność to nie wyrok rekomenduje się utworzenie dedykowanego narzędzia cyfrowego, np. strony internetowej sieci, służącej bieżącej komunikacji oraz przejrzystej prezentacji podmiotów wchodzących w jej skład. Narzędzie to pełniłoby jednocześnie funkcję roboczego kanału współpracy oraz uporządkowanego kompendium wiedzy o instytucjach i zakresie ich działań.

Kluczowym elementem platformy powinna być aktualna i czytelna baza członków sieci, w której każda instytucja posiadałaby własny profil zawierający m.in.: nazwę podmiotu, formę prawną, obszar terytorialny działania, grupy docelowe, zakres oferowanego wsparcia, informacje o realizowanych programach oraz dane kontaktowe wraz ze wskazaniem osoby odpowiedzialnej za współpracę w ramach sieci. Takie rozwiązanie znacząco ułatwiałoby praktyczne kierowanie osób do właściwych form pomocy.

Platforma powinna również posiadać zabezpieczoną część roboczą, umożliwiającą publikowanie ogłoszeń, udostępnianie materiałów roboczych (procedur, wzorów dokumentów, prezentacji, rekomendacji) oraz przekazywanie informacji o harmonogramie spotkań, wizyt studyjnych i wydarzeń sieciowych. Warunkiem skuteczności narzędzia jest jego prostota, aktualność oraz stałe prowadzenie przez podmiot koordynujący sieć lub wyznaczonego opiekuna. W dłuższej perspektywie rozwiązanie to mogłoby stanowić podstawę do rozwoju modelu ponadregionalnego, sprzyjającego wymianie doświadczeń i dobrych praktyk w skali kraju.

PODSUMOWANIE ROZDZIAŁU 2

Rozdział 2 przedstawia model tworzenia i rozwijania sieci współpracy instytucji działających na rzecz osób w kryzysie bezdomności wypracowany w ramach projektu Bezdomność to nie wyrok. Opisane etapy (od identyfikacji podmiotów, poprzez inicjowanie współpracy, organizację spotkań sieciujących, aż po mechanizmy motywowania i formalizacji działań) pokazują, że skuteczna współpraca międzyinstytucjonalna wymaga świadomego planowania, stałej koordynacji oraz jasno określonych ról i zasad.

Doświadczenia projektu potwierdzają kluczowe znaczenie funkcji specjalisty ds. sieciowania, przemyślanego doboru podmiotów, bezpiecznej przestrzeni dialogu oraz narzędzi wzmacniających tożsamość i zaangażowanie sieci. Jednocześnie rozdział wskazuje kierunki rozwiązań systemowych, takich jak formalne umocowanie sieci, trwałe finansowanie koordynacji oraz wykorzystanie narzędzi cyfrowych, które mogą zapewnić trwałość i skalowalność modelu. Zaprezentowany sposób organizacji współpracy stanowi praktyczną podstawę do dalszego upowszechniania i wdrażania podobnych rozwiązań na poziomie regionalnym i krajowym.

ROZDZIAŁ 3. KIEROWANIE DO ODPOWIEDNIEJ POMOCY

Podstawą efektywnej współpracy międzyinstytucjonalnej jest stworzenie kompleksowej, zintegrowanej ścieżki wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności opuszczających jednostki penitencjarne. Ścieżka ta stanowi podstawę do wypracowania takiego rodzaju wsparcia, które sprzyja wymianie informacji, budowaniu wspólnej odpowiedzialności za pracę reintegracji społecznej osób opuszczających zakłady karne borykające się z bezdomnością. Pozwoli to także na koordynację wsparcia przez specjalistów, od momentu przygotowania do opuszczenia przez skazanego zakładu karnego, przez elementy adaptacji do życia w społeczeństwie, aż do usamodzielnienia się i stabilizacji życiowej.

Spójność działania różnych podmiotów przełoży się na realną dobrze zorganizowaną pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz będzie istotna w budowaniu poczucia bezpieczeństwa i zaufania wobec całego systemu pomocy. Będzie to jednocześnie praktyczny drogowskaz dla instytucji pomocowych i resocjalizacyjnych pokazujący kolejne etapy i możliwości udzielenia pomocy i wsparcia osobom bezdomnym. Jasno przedstawiony system i zakres działań poszczególnych podmiotów może stanowić platformę wymiany dobrych praktyk, co wpłynie pozytywnie na jakości udzielanych świadczeń.

Instytucje i organizacje działające na rzecz integracji, aktywizacji i reintegracji społecznej odgrywają kluczową rolę w procesie stabilizacji życiowej osób opuszczających zakład karny. Ich zadania koncentrują się na umożliwieniu powrotu do społeczeństwa, odbudowaniu ich zdolności do samodzielnego funkcjonowania oraz zapobieganiu marginalizacji i powrotowi do przestępczości.

Poniżej przedstawiamy zadania i obszary wsparcia realizowane przez poszczególne instytucje działające w obszarze integracji, reintegracji społecznej, aktywizacji oraz w obszarze bezpieczeństwa publicznego, rynku pracy i zdrowia.

3.1 ZINTEGROWANA ŚCIEŻKA WSPARCIA – ROLA INSTYTUCJI I ZAKRES OFEROWANEJ POMOCY

Instytucje penitencjarne, organy wymiaru sprawiedliwości

Instytucje te oferują szeroki zakres wsparcia osobom opuszczającym zakład karny, dotkniętym bezdomnością. Celem tej pomocy jest umożliwienie im godnego i bezpiecznego funkcjonowania w pierwszych dniach po zwolnieniu, a w dłuższej perspektywie – ułatwienie powrotu do życia społecznego i zapobieganie powrotowi do przestępstwa. W trakcie odbywania kary podejmowane są działania przygotowawcze. Służba Więzienna diagnozuje sytuację osobistą skazanego i włącza go w programy przygotowania do zwolnienia. Osoba bezdomna może otrzymać pomoc psychologiczną, socjalną i pedagogiczną, a także wsparcie w odtworzeniu niezbędnych dokumentów – przede wszystkim dowodu osobistego czy numeru PESEL. Pracownicy więzienni kontaktują się z kuratorami zawodowymi, CUS, schroniskami i organizacjami pomocowymi, aby zapewnić zwalnianemu minimalne bezpieczeństwo bytowe po wyjściu na wolność. Osoba zwalniana z zakładu karnego może liczyć na pomoc w formie jednorazowego zasiłku pieniężnego lub w formie rzeczowej: odzież, obuwie, środki higieniczne czy żywność. Zakład karny zapewnia również tzw. bilet kredytowany na dotarcie do wyznaczonego miejsca przebywania. Jeżeli dana osoba nie ma gdzie się udać, otrzymuje informację o najbliższych noclegowniach, schroniskach lub innych formach tymczasowego zakwaterowania.

Rola w systemie

- przygotowanie do opuszczenia zakładu karnego

Kluczowe działania

- diagnoza sytuacji osobistej skazanego
- przygotowanie do zwolnienia
- pomoc psychologiczna, socjalna i pedagogiczna
- wsparcie w uzyskaniu dokumentów (dowód osobisty, PESEL)

Wsparcie przy zwolnieniu

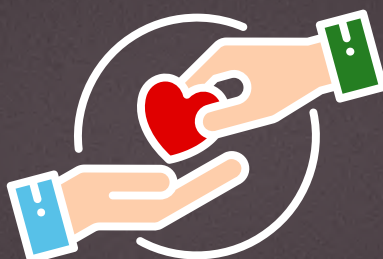
- zasiłek pieniężny lub pomoc rzeczowa
- bilet kredytowany
- informacja o noclegowniach i schroniskach

Efekt

- minimalne bezpieczeństwo bytowe po opuszczeniu ZK

Kuratorzy sądowi

To ważny element systemu wsparcia. Jeśli były skazany objęty jest dozorem, kurator pomaga mu odnaleźć się w nowej sytuacji, kieruje do instytucji pomocowych i kontroluje warunki jego życia. W przypadku osób bezdomnych kurator często pełni również funkcję organizacyjną – pomaga w nawiązaniu kontaktu z CUS, urzędem pracy czy placówkami terapeutycznymi. W sytuacji kryzysowej może także podejmować interwencje, które mają na celu zapewnienie minimalnego bezpieczeństwa bytowego podopiecznego. W zakresie oferowanej pomocy przez kuratora zawodowego jest także udzielania pomocy z FPPoPP. Pomoc ta może być udzielana w formie finansowej lub rzeczowej. Osoba opuszczająca zakład karny może liczyć na wsparcie przez okres 6 miesięcy, w szczególnych przypadkach przez okres roku.

Rola w systemie

- wsparcie i nadzór po opuszczeniu ZK

Kluczowe działania

- pomoc adaptacyjna w środowisku otwartym
- kierowanie do instytucji pomocowych
- współpraca z CUS, PUP, placówkami terapeutycznymi

Interwencje i wsparcie

- reagowanie w sytuacjach kryzysowych
- pomoc z Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej (finansowa i rzeczowa)

Efekt

- stabilizacja sytuacji życiowej w pierwszym okresie wolności

Ośrodki wsparcia i centra integracji społecznej (CIS)

Mają centralne znaczenie w obszarze reintegracji społecznej. Oferują one programy reintegracji społeczno-zawodowej, w ramach których osoby po odbyciu kary mogą rozwijać kompetencje społeczne, uczyć się funkcjonowania w grupie oraz podjąć pierwsze aktywności zawodowe w warunkach wspieranych. KIS (Kluby Integracji Społecznej) prowadzą zajęcia motywacyjne, treningi kompetencji i pomoc w powrocie na rynek pracy, a także wspierają odbudowę odpowiedzialności i umiejętności organizowania codziennego życia.

Rola w systemie

- reintegracja społeczno-zawodowa

Kluczowe działania

- programy aktywizacji społecznej i zawodowej
- trening kompetencji społecznych
- zajęcia motywacyjne i edukacyjne

Formy wsparcia

- praca w warunkach wspieranych
- odbudowa odpowiedzialności i samodzielności

Efekt

- przygotowanie do powrotu na rynek pracy i do samodzielnego życia

Organizacje pozarządowe

Fundacje i stowarzyszenia specjalizujące się w resocjalizacji i reintegracji. Prowadzą programy mentoringowe, warsztaty rozwoju osobistego, terapię uzależnień, a także podejmują inicjatywy mające na celu odbudowę więzi rodzinnych i rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych. Wspierają osoby zwalniane w znalezieniu pracy, mieszkania treningowego czy uczestnictwie w grupach wsparcia.

Rola w systemie

- wsparcie specjalistyczne i środowiskowe

Kluczowe działania

- programy mentoringowe
- terapia uzależnień
- warsztaty rozwoju osobistego

Dodatkowe obszary wsparcia

- odbudowa relacji rodzinnych
- pomoc w znalezieniu pracy i mieszkań treningowych
- grupy wsparcia

Efekt

- wzmocnienie kompetencji osobistych i społecznych

Policja oraz służby interwencyjne

Działają w zakresie utrzymania bezpieczeństwa publicznego. Reagują w sytuacjach zagrożenia życia, zdrowia lub bezpieczeństwa osoby niedawno zwolnionej z zakładu karnego. Ich działanie często stanowi element współpracy z kuratorami oraz instytucjami pomocy społecznej, co pozwala zapobiegać eskalacji kryzysu i narastaniu problemów prowadzących do bezdomności.

Rola w systemie

- zapewnienie bezpieczeństwa publicznego

Kluczowe działania

- reagowanie w sytuacjach zagrożenia życia i zdrowia
- interwencje kryzysowe

Współpraca

- kuratorzy sądowi
- instytucje pomocy społecznej

Efekt

- zapobieganie eskalacji kryzysów i pogłębianiu bezdomności

Powiatowe Urząd Pracy

Działają w obszarze rynku pracy jako kluczowe instytucje wsparcia osób w powrocie na rynek pracy. Umożliwiają rejestrację w charakterze osoby bezrobotnej, co daje dostęp do ubezpieczenia zdrowotnego, szkoleń, kursów zawodowych, staży oraz programów aktywizacji zawodowej. Pracownicy urzędu wspierają w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych, pośredniczą w znalezieniu zatrudnienia oraz kierują do projektów finansowanych ze środków publicznych i unijnych. Dla wielu osób opuszczających ZK jest to pierwszy krok do samodzielności finansowej.

Rola w systemie

- reintegracja zawodowa i ekonomiczna

Kluczowe działania

- rejestracja jako osoba bezrobotna
- dostęp do ubezpieczenia zdrowotnego

Formy wsparcia

- szkolenia, kursy, staże
- pośrednictwo pracy
- projekty finansowane ze środków publicznych i UE

Efekt

- pierwszy krok do samodzielności finansowej

Instytucje ochrony zdrowia

Przychodnie POZ, poradnie specjalistyczne, ośrodki terapii uzależnień oraz poradnie zdrowia psychicznego działają w obszarze zdrowia.

Osoby opuszczające zakład karny, szczególnie dotknięte bezdomnością, często zmagają się z chorobami somatycznymi, zaburzeniami psychicznymi lub uzależnieniami. Instytucje zdrowotne, we współpracy z CUS i organizacjami społecznymi, umożliwiają dostęp do leczenia, terapii oraz pomocy kryzysowej. Wsparcie zdrowotne staje się podstawą do podjęcia działań integracyjnych i zawodowych.

Rola w systemie

- stabilizacja zdrowotna

Kluczowe działania

- opieka POZ
- leczenie specjalistyczne
- terapia uzależnień
- wsparcie zdrowia psychicznego

Współpraca

- CUS
- organizacje pozarządowe

Efekt

- stworzenie podstaw do reintegracji społecznej i zawodowej

System wsparcia osób opuszczających zakład karny powinien obejmować szereg działań przygotowawczych i pomocowych, które mają ochronić je przed bezdomnością i umożliwić bezpieczny powrót do społeczeństwa. Już podczas odbywania kary należy dokonać diagnozy sytuacji skazanego, udzielić wsparcia psychologicznego i socjalnego oraz uruchomić pomoc w uzyskaniu niezbędnych dokumentów. Po zwolnieniu możliwe jest otrzymanie zasiłku, pomocy rzeczowej oraz informacji o miejscach tymczasowego zakwaterowania. Ważną rolę pełnią kuratorzy, którzy wspierają podopiecznych w pierwszych dniach na wolności i kierują ich do właściwych instytucji. Centralnym punktem systemu pozostaje CUS, który organizuje dalszą pomoc, zapewnia schronienie i udostępnia specjalistyczne wsparcie.

Równolegle CIS, KIS i organizacje pozarządowe oferują programy reintegracji, pomagają odbudowywać kompetencje społeczne i zawodowe oraz wspierają osoby w wychodzeniu z kryzysu. Powiatowe Urzędy Pracy umożliwiają dostęp do rynku pracy, szkoleń i gwarantują uzyskanie ubezpieczenia zdrowotnego. Instytucje zdrowia zapewniają leczenie i terapię. Wszystkie te działania mają sens tylko wtedy, gdy są ze sobą powiązane i skoordynowane.

Wspólnym celem wszystkich instytucji jest ochrona osoby zwalnianej przed pogłębieniem kryzysu bezdomności oraz stworzenie jej możliwości rozpoczęcia życia w sposób bezpieczny, bardziej uporządkowany i zgodny z prawem. Choć pomoc ta bywa zróżnicowana i zależy od sytuacji konkretnej osoby, opiera się na współdziałaniu wielu podmiotów, których działania uzupełniają się i wzajemnie wspierają. Dzięki temu możliwe jest stworzenie warunków do bezpiecznego, stabilnego i zgodnego z prawem funkcjonowania w środowisku otwartym.

Członkowie sieci wsparcia funkcjonującej na terenie województwa zachodniopomorskiego, w zależności od profilu i kompetencji instytucjonalnych, oferują zróżnicowane formy pomocy i wsparcia. Szczegółowy opis zakresu działań poszczególnych podmiotów został ujęty w załączonym aneksie informacyjnym.

3.2 STUDIA PRZYPADKÓW – PRAKTYCZNE ZASTOSOWANIE MODELU WSPÓŁPRACY

Na podstawie oferty wsparcia realizowanego przez instytucje wchodzące w skład sieci, podczas spotkań sieciujących przeprowadzonych w województwie zachodniopomorskim dokonano analizy trzech odmiennych studiów przypadku, ilustrujących praktyczne zastosowanie mechanizmów współpracy międzyinstytucjonalnej.

Kobieta po odbyciu kary więzienia wraca poza gminę, w której mieszkała przed osadzeniem

Pani Anna, 38 lat, czas pozbawienia wolności: 2 lata. Po wyjściu planuje wrócić do innej gminy niż ta, w której mieszkała przed osadzeniem; utraciła kontakt z rodziną, nie ma mieszkania ani dochodu. Chce szybko podjąć pracę, odzyskać samodzielność i mieć gdzie mieszkać. [Kliknij, aby zobaczyć ścieżkę wsparcia](#).

Mężczyzna po odbyciu kary wraca na teren własnej gminy

Mężczyzna wracający do swojej gminy, Pan Tomasz, 45 lat, czas pozbawienia wolności: 15 lat. Kończy karę w zakładzie na terenie swojej gminy sprzed osadzenia; brak miejsca pobytu, rodzina nie utrzymuje kontaktu. Ma doświadczenie w budowlance, potrzebuje aktualizacji kwalifikacji i chce rozpocząć terapię uzależnień. Jak zorganizować lokalne wsparcie, by zapobiec bezdomności i ułatwić legalne zatrudnienie. [Kliknij, aby zobaczyć ścieżkę wsparcia](#).

Mężczyzna z orzeczeniem o niepełnosprawności

Pan Krzysztof, 52 lata, czas pozbawienia wolności: 5 lat. Ma umiarkowaną niepełnosprawność ruchową i stałe potrzeby zdrowotne; brak mieszkania i bliskich. Potrzebuje zakwaterowania, świadczeń zdrowotnych i wsparcia w reintegracji społecznej. [Kliknij, aby zobaczyć ścieżkę wsparcia](#).

PODSUMOWANIE ROZDZIAŁU 3

Podsumowując, skuteczna pomoc w kierowaniu osób opuszczających zakłady karne, które jednocześnie zmagają się z bezdomnością, wymaga podejścia zintegrowanego, opartego na współpracy wielu instytucji i organizacji. Kluczowe znaczenie ma tu nie tylko zapewnienie podstawowych warunków bytowych, takich jak miejsce zamieszkania czy dostęp do pomocy materialnej, lecz również stworzenie systemu wsparcia umożliwiającego realną reintegrację społeczną.

Rekomendacje przedstawione w niniejszym rozdziale wskazują, że efektywność działań zależy od spójności pomiędzy polityką penitencjarną, instytucjami pomocowymi i resocjalizacyjnymi, a także od indywidualizacji udzielanej pomocy. Istotne jest, aby proces przygotowania do opuszczenia zakładu karnego rozpoczynał się odpowiednio wcześniej, obejmując diagnozę potrzeb, planowanie ścieżki wsparcia oraz nawiązanie kontaktu z instytucjami pomocowymi.

Nie bez znaczenia pozostaje również rola organizacji pozarządowych, kuratorów, pracowników socjalnych, biura pracy, które mogą wspierać byłych osadzonych w odbudowie poczucia sprawczości i przynależności. Zintegrowane działania tych podmiotów sprzyjają ograniczeniu zjawiska powrotności do przestępstwa oraz trwałej marginalizacji.

Wnioski płynące z analizy wskazują jednoznacznie, że skuteczna pomoc dla osób opuszczających zakłady karne i jednocześnie doświadczających bezdomności nie może mieć charakteru incydentalnego. Powinna opierać się na długofalowych strategiach, uwzględniających nie tylko aspekt socjalny, ale również psychologiczny, edukacyjny i zawodowy. Tylko wówczas możliwe jest stworzenie realnych warunków do odzyskania samodzielności życiowej i pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

ROZDZIAŁ 4 FUNKCJONOWANIE I TRWAŁOŚĆ SIECI WSPARCIA

Poniższy rozdział poświęcony jest kluczowym zasadom efektywnej współpracy w ramach sieci oraz sposobom zapewnienia jej długotrwałego, stabilnego funkcjonowania. Wspólne działanie wielu podmiotów wymaga nie tylko jasno określonych celów, lecz także świadomie wypracowanych reguł komunikacji, wzajemnego wsparcia i organizacji pracy. Dlatego omówione zostaną tu zarówno podstawowe zasady współpracy i przepływu informacji między członkami sieci, jak i znaczenie regularnych, cyklicznych spotkań – ich właściwe zaplanowanie sprzyja budowaniu relacji, wymianie doświadczeń oraz wspólnej refleksji nad kierunkiem działań.

W rozdziale przedstawiono również propozycję stworzenia regulaminu funkcjonowania sieci, obejmującego m.in. zakres odpowiedzialności poszczególnych członków. Dokument taki, opracowany i zaakceptowany przez wszystkich uczestników, stanowi przejrzystą podstawę współpracy oraz ułatwia rozwiązywanie ewentualnych niejasności organizacyjnych.

Istotnym elementem trwałości sieci jest także troska o jej uczestników. Dlatego omówione zostały praktyczne wskazówki dotyczące budowania zaangażowania, wzmacniania poczucia przynależności oraz przeciwdziałania znużeniu czy wypaleniu współpracy. Całość ma na celu wskazanie mechanizmów, które pozwalają nie tylko efektywnie współpracować, lecz także utrzymać sieć jako dynamiczną, wspierającą się społeczność na przestrzeni lat.

4.1 ZASADY WSPÓŁPRACY I KOMUNIKACJI POMIĘDZY CZŁONKAMI SIECI

Efektywna współpraca w sieci wymaga świadomego określenia standardów działania, jasnych zasad komunikacji oraz budowania kultury opartej na wzajemnym zaufaniu. Członkowie sieci funkcjonują jako partnerzy, a fundamentem ich relacji jest równość, otwartość i gotowość do wspólnego rozwiązywania problemów.

Podstawą bieżącej współpracy jest skracanie dystansu – zarówno w kontaktach osobistych, jak i elektronicznych. Regularna, drożna komunikacja poprzez spotkania bezpośrednie, rozmowy telefoniczne czy wymianę wiadomości e-mail sprzyja sprawnemu przepływowi informacji oraz umożliwia szybkie reagowanie na potrzeby pojawiające się w sieci. Ważne jest, aby reakcje były adekwatne, terminowe i zgodne z ustalonymi procedurami, co wzmacnia poczucie bezpieczeństwa i przewidywalności we wspólnych działaniach.

Kluczowym elementem współpracy jest również jasne określenie sposobów i kanałów komunikacji. Ustalenie, które informacje przekazywane są drogą elektroniczną, a które wymagają bezpośredniego omówienia, pozwala uniknąć nieporozumień i usprawnia codzienną pracę. Równie ważne jest zdefiniowanie zasad przekazywania informacji – ich kompletności, rzetelności i transparentności – tak aby każdy członek sieci miał dostęp do aktualnych danych i mógł skutecznie reagować w obszarach, za które odpowiada.

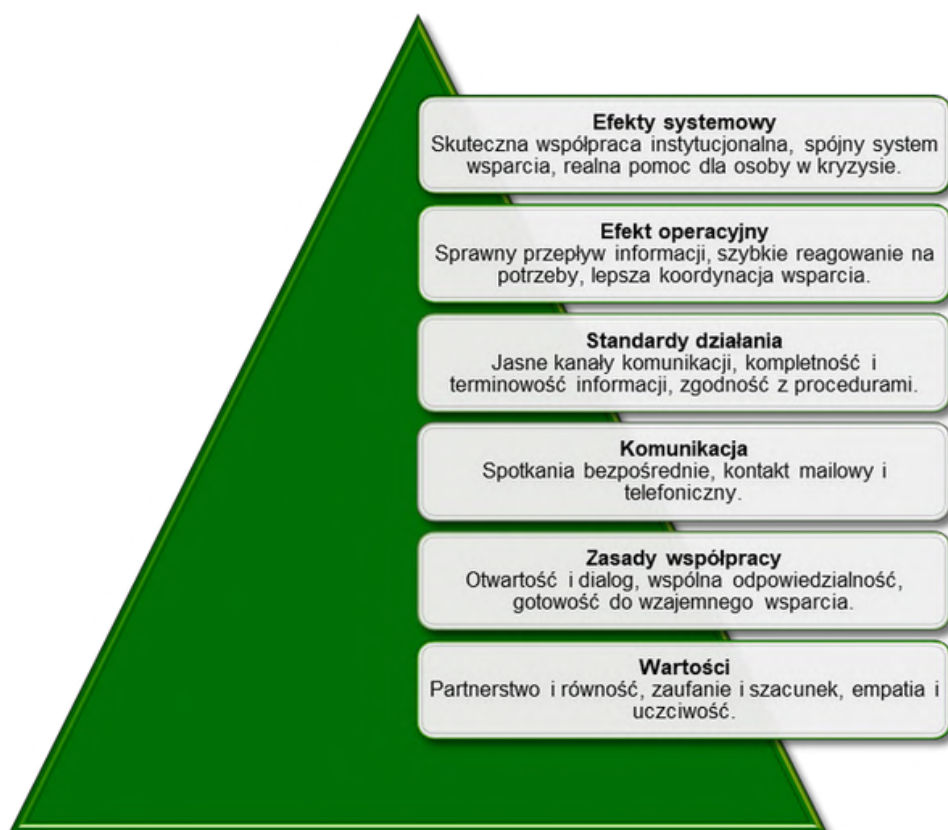
W rozdziale przedstawiono również propozycję stworzenia regulaminu funkcjonowania sieci, obejmującego m.in. zakres odpowiedzialności poszczególnych członków. Dokument taki, opracowany i zaakceptowany przez wszystkich uczestników, stanowi przejrzystą podstawę współpracy oraz ułatwia rozwiązywanie ewentualnych niejasności organizacyjnych.

Istotnym elementem trwałości sieci jest także troska o jej uczestników. Dlatego omówione zostały praktyczne wskazówki dotyczące budowania zaangażowania, wzmacniania poczucia przynależności oraz przeciwdziałania znużeniu czy wypaleniu współpracy. Całość ma na celu wskazanie mechanizmów, które pozwalają nie tylko efektywnie współpracować, lecz także utrzymać sieć jako dynamiczną, wspierającą się społeczność na przestrzeni lat.

Współpraca w sieci opiera się na dialogu. Aktywne słuchanie, komunikacja bez oceniania oraz asertywne wyrażanie potrzeb umożliwiają prowadzenie rozmów, które są konstruktywne i sprzyjają wzajemnemu zrozumieniu. Istotne jest także wykorzystywanie zasobów, wiedzy oraz kompetencji członków sieci – dzielenie się doświadczeniami oraz gotowość do udzielania i przyjmowania wsparcia wzmacniają poczucie wspólnoty i efektywność podejmowanych działań.

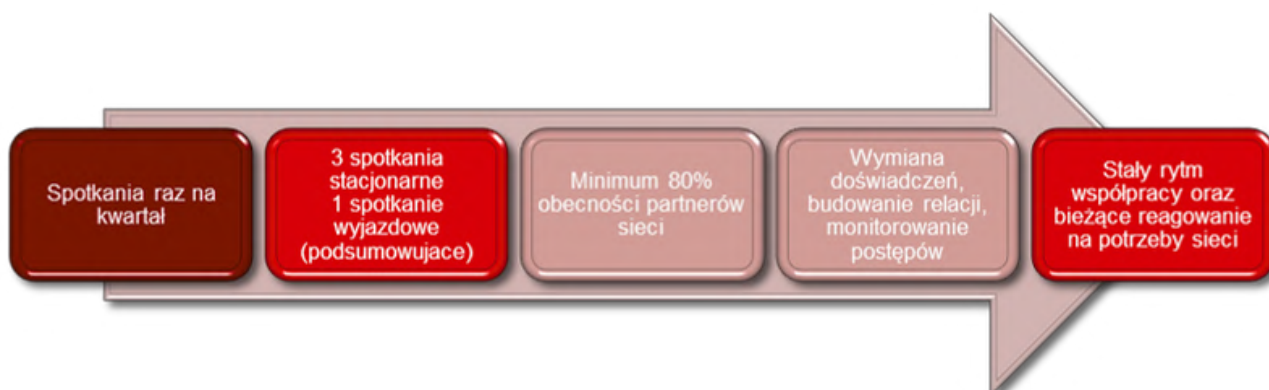
Budowanie kultury otwartości i wzajemnego wsparcia wymaga pielęgnowania postaw, które tworzą pozytywny klimat współpracy. Empatia, szacunek, zaufanie, wyrozumiałość, cierpliwość, lojalność i uczciwość stanowią fundament relacji w sieci, a ich konsekwentne praktykowanie pozwala rozwijać środowisko sprzyjające współdziałaniu. Dzięki temu sieć może funkcjonować nie tylko jako struktura organizacyjna, lecz także jako społeczność oparta na partnerskich relacjach i wspólnych wartościach.

4.2 CYKLICZNOŚĆ SPOTKAŃ I ORGANIZACJA PRACY SIECI

Regularność spotkań jest kluczowym elementem skutecznego funkcjonowania sieci, ponieważ pozwala na systematyczną wymianę doświadczeń, budowanie relacji oraz monitorowanie postępów we wspólnych działaniach. Ustalona częstotliwość spotkań (raz na kwartał) zapewnia odpowiedni rytm pracy i umożliwia bieżące reagowanie na potrzeby członków. W ramach rocznego cyklu przewiduje się trzy spotkania stacjonarne oraz jedno wyjazdowe spotkanie podsumowujące, przy czym jego efektywność zakłada obecność co najmniej 80% partnerów sieci.

Formuła spotkań zakłada elastyczność i współdecydowanie. Każdy członek sieci ma możliwość zgłaszania propozycji tematów, które powinny znaleźć się w agendzie – może to dotyczyć zarówno bieżących problemów we współpracy, jak i prezentacji nowych instytucji, dobrych praktyk czy przykładów lokalnych i międzynarodowych działań. Spotkania są także okazją do swobodnej wymiany opinii, prezentacji pomysłów oraz wzmacniania partnerstwa opartego na równości i wspólnym celu. Atmosferę sprzyjającą współpracy gwarantuje również odpowiednia oprawa organizacyjna, w tym przerwy kawowe czy catering. Dodatkowo rekomenduje się utworzenie grupy komunikacyjnej, np. za pośrednictwem WhatsApp lub Messengera, która pozwoli na szybką wymianę informacji między spotkaniami.

Elastyczność i współdecydowanie	• wspólne ustalanie agendy • zgłaszanie tematów przez członków
Zakres tematyczny spotkań	• bieżące problemy we współpracy • prezentacje instytucji • dobre praktyki krajowe i międzynarodowe
Przestrzeń do wymiany	• swobodna dyskusja • prezentacja pomysłów • wzmacnianie partnerstwa
Warunki sprzyjające współpracy	• przyjazna oprawa organizacyjna • przerwy kawowe i catering
Komunikacja między spotkaniami	• grupa robocza (WhatsApp / Messenger) • szybka wymiana informacji

Przygotowywanie agend stanowi istotny element dobrej organizacji. Obejmuje ono zarówno kwestie merytoryczne, takie jak dobór tematów oraz zaplanowanie czasu spotkania (zwykle 3,5 – 5 godzin), jak i elementy organizacyjne: zapewnienie cateringu adekwatnego do pory dnia, wybór miejsca spotkania – np. sala w jednej z instytucji partnerskich, siedziba NGO lub inna lokalizacja dogodna dla uczestników. Warto również uwzględniać wizyty studyjne, zapraszać ekspertów zewnętrznych, przedstawicieli branż czy środowisk naukowych oraz planować szkolenia rozwijające kompetencje członków sieci.

Równie ważne są zasady dokumentowania przebiegu spotkań i podejmowanych ustaleń. Podstawą są protokoły, listy obecności oraz opisy omawianych problemów wraz z proponowanymi rozwiązaniami i wnioskami. Spójny system dokumentacji ułatwia monitorowanie efektów działań oraz zachowanie przejrzystości pracy sieci. Kwestie organizacyjne mogą być dodatkowo wspierane przez narzędzia marketingowe – zarówno w celu automatyzacji komunikacji, jak i promocji inicjatyw. Materiały promocyjne, takie jak koszulki, notesy czy długopisy, mogą wzmacniać identyfikację z siecią, angażowanie członków w działania o charakterze komercyjnym pozwala poszerzać zasoby i zwiększać rozpoznawalność całej inicjatywy. Dzięki tak kompleksowo opracowanej strukturze spotkań możliwe jest utrzymanie wysokiej jakości współpracy oraz dalszy rozwój sieci.

4.3 WSPÓLNY REGULAMIN DZIAŁANIA SIECI – RÓLE, ODPOWIEDZIALNOŚĆ I PODEJMOWANIE DECYZJI

Wspólny regulamin stanowi fundament spójnej i uporządkowanej współpracy w ramach sieci. Określa zasady, które regulują sposób działania, zakres odpowiedzialności poszczególnych członków oraz mechanizmy podejmowania decyzji. Dzięki temu wszyscy uczestnicy mają jasność co do swoich ról, obowiązków i praw, a współpraca opiera się na przejrzystych, akceptowanych przez wszystkich regułach.

Regulamin powinien przede wszystkim definiować podstawowe zasady funkcjonowania sieci. Należą do nich wzajemny szacunek, otwartość na współpracę, brak oceniania oraz budowanie atmosfery partnerskiej, której symboliczny wyraz stanowi zwracanie się do siebie po imieniu. Każda instytucja będąca członkiem sieci wyznacza swojego przedstawiciela odpowiedzialnego za kontakt, udział w spotkaniach i reprezentowanie wspólnego stanowiska. Przedstawiciele wspólnie określają kierunki działań, a także ustalają zasady spotkań – ich częstotliwość, formę oraz sposób przygotowania.

Kolejnym istotnym elementem regulaminu jest precyzyjne określenie zakresu odpowiedzialności członków sieci. Odpowiedzialność ta wynika z kompetencji i możliwości poszczególnych instytucji, tak aby działania były adekwatne do ich zasobów i doświadczenia. Uczestnicy powinni zgłaszać koordynatorowi zakres swojej działalności oraz obszary, w których mogą oferować wsparcie lub inicjować działania. Pozwala to na efektywną wymianę informacji oraz szybkie udzielanie pomocy osobom, które jej potrzebują.

W regulaminie należy również zawrzeć zasady podejmowania decyzji. Przyjmuje się, że decyzje są podejmowane wspólnie, w drodze porozumienia i w pełnej jawności, co wzmacnia poczucie współodpowiedzialności i zaufanie między partnerami. Istotnym elementem jest także wybór koordynatora, który czuwa nad organizacją działań, komunikacją oraz zgodnością pracy sieci z ustalonymi zasadami.

Procedury włączania nowych uczestników powinny określać kryteria przystąpienia do sieci oraz sposób prezentacji nowych instytucji. Jasna ścieżka włączania sprzyja spójności grupy i pozwala utrzymać wysoki poziom zaangażowania i profesjonalizmu.

Regulamin może również obejmować zasady realizacji wspólnych działań, w tym tworzenia narzędzi komunikacyjnych, takich jak strona internetowa czy kanały w mediach społecznościowych. Strona WWW oraz odnośniki do działalności sieci i partnerów zwiększają rozpoznawalność wspólnej inicjatywy, zaś obecność w social mediach wspiera promocję działań oraz buduje społeczność wokół sieci.

Tak opracowany regulamin stanowi nie tylko podstawę sprawnego funkcjonowania, lecz także narzędzie wzmacniające identyfikację członków ze wspólną misją i wartościami. Dzięki niemu możliwe jest prowadzenie działań w sposób uporządkowany, transparentny i zgodny z potrzebami całej sieci.

Fundament współpracy

- Regulamin porządkuje zasady działania sieci i zapewnia przejrzyste, wspólnie akceptowane reguły współpracy.

Zasady funkcjonowania

- Sieć opiera się na partnerstwie, wzajemnym szacunku, otwartości i kulturze dialogu.

Role i reprezentacja

- Każda instytucja wyznacza przedstawiciela odpowiedzialnego za kontakt, udział w spotkaniach i reprezentowanie stanowiska.

Zakres odpowiedzialności

- Odpowiedzialność członków wynika z ich kompetencji, zasobów i deklarowanego obszaru wsparcia.

Podejmowanie decyzji

- Decyzje zapadają wspólnie, w sposób jawny i oparty na porozumieniu, z udziałem koordynatora sieci.

Włączanie nowych podmiotów

- Jasne kryteria i procedury przystąpienia zapewniają spójność i profesjonalizm sieci.

Wspólne działania i komunikacja

- Regulamin określa zasady realizacji inicjatyw oraz korzystania z narzędzi komunikacyjnych i promocyjnych.

4.4 UTRZYMANIE ZAANGAŻOWANIA CZŁONKÓW I PRZECIWDZIAŁANIE WYPALENIU WSPÓŁPRACY

Trwałość i efektywność sieci zależą w dużej mierze od poziomu zaangażowania jej członków oraz od umiejętności dbania o ich potrzeby i dobrostan. Aby współpraca była długotrwała i satysfakcjonująca, konieczne jest świadome budowanie relacji, regularne monitorowanie nastrojów i oczekiwań oraz tworzenie przestrzeni sprzyjającej rozwojowi, motywacji i wzajemnemu wsparciu.

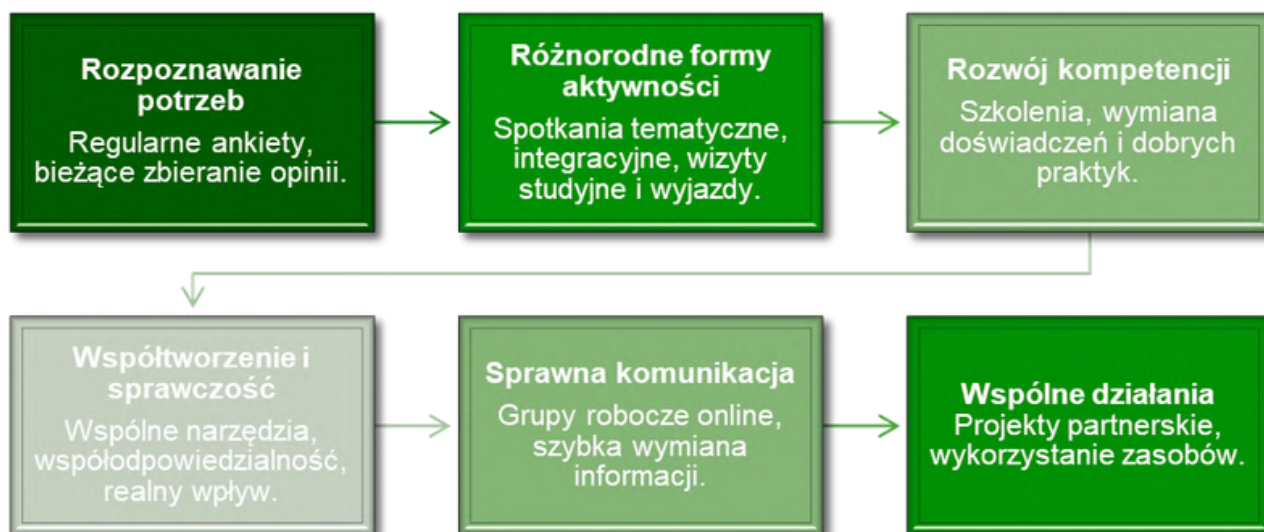
Jednym z kluczowych elementów troski o członków sieci jest systematyczna identyfikacja ich potrzeb. Pomocnym narzędziem może być ankieta przeprowadzana dwa razy w roku, dostępna online i umożliwiająca szybkie zebranie opinii dotyczących kierunków działań, tematów spotkań czy oczekiwanego wsparcia. Dzięki temu sieć może reagować na zmieniające się potrzeby i dostosowywać swoje działania do realnych oczekiwań uczestników.

Wzmacnianiu motywacji i poczucia przynależności sprzyja różnorodność form aktywności. Cykliczne spotkania tematyczne, w tym spotkania integracyjne, stwarzają okazję do budowania relacji oraz wymiany doświadczeń. Szkolenia, wspólne wyjazdy czy wizyty studyjne nie tylko rozwijają kompetencje, lecz także wzmacniają więzi między członkami. Regularne spotkania – zarówno online, jak i bezpośrednie – umożliwiają utrzymanie kontaktu, podtrzymywanie dynamiki współpracy oraz budowanie atmosfery otwartości.

Kluczowe dla zapobiegania wypaleniu jest tworzenie przestrzeni, w której członkowie mogą dzielić się własnymi zasobami, doświadczeniami i pomysłami. Wymiana dobrych praktyk lub wspólne tworzenie narzędzi i standardów pozwalają odczuć realny wpływ na kształtowanie sieci, zwiększają satysfakcję z uczestnictwa oraz rozkładają obciążenia pomiędzy partnerów. Udostępnianie wypracowanych materiałów i kontaktów wzmacnia poczucie współodpowiedzialności oraz zachęca do aktywnego uczestnictwa.

Stałe zaangażowanie można także budować poprzez ułatwianie komunikacji i współpracy. Założenie grupy na komunikatorach umożliwia szybki przepływ informacji, bieżące konsultacje oraz reagowanie na pojawiające się potrzeby. Wspólne akcje i projekty, oparte na wykorzystaniu zasobów poszczególnych partnerów, wzmacniają poczucie współpracy i sprawczości, dając członkom sieci możliwość realnego wpływu na efekty działań.

Dbanie o członków sieci wymaga więc systematyczności, elastyczności i otwartości, ale przede wszystkim budowania środowiska, w którym każdy uczestnik czuje się ważny, zauważony i potrzebny. Dzięki temu sieć może funkcjonować w sposób stabilny, efektywny i odporny na wypalenie.

PODSUMOWANIE ROZDZIAŁU 4

Efektywne funkcjonowanie sieci opiera się na kilku kluczowych filarach, które wzajemnie się uzupełniają i wzmacniają. Fundamentem współpracy są jasno określone zasady komunikacji oraz partnerskie relacje oparte na zaufaniu, otwartości i wzajemnym wsparciu. Przejrzyste standardy działania, odpowiednio dobrane kanały komunikacji oraz kultura dialogu – wolna od oceniania i oparta na aktywnym słuchaniu – tworzą środowisko sprzyjające sprawnemu przepływowi informacji i konstruktywnej wymianie doświadczeń.

Równie ważnym elementem jest regularność spotkań, które nadają rytm pracy sieci, wzmacniają relacje i pozwalają na bieżąco reagować na potrzeby jej członków. Jasno zaplanowana organizacja spotkań, odpowiednio dobrane tematy, udział ekspertów oraz wizyty studyjne podnoszą ich wartość merytoryczną, natomiast dbałość o atmosferę i komfort uczestników sprzyja budowaniu zaangażowania. Rozbudowany system dokumentowania spotkań oraz spójna komunikacja pozwalają utrzymać transparentność działań i monitorować efekty współpracy.

Kluczowym narzędziem porządkującym pracę sieci jest wspólny regulamin. Określa on zasady funkcjonowania, zakres odpowiedzialności oraz mechanizmy podejmowania decyzji, a także procedury włączania nowych członków. Dzięki temu sieć działa w sposób uporządkowany, a każdy uczestnik ma jasność co do swojej roli, uprawnień i zobowiązań. Regulamin wzmacnia również identyfikację z misją sieci, tworząc spójne ramy współpracy.

Trwałość i stabilność sieci zależą jednak w największym stopniu od troski o jej członków. Systematyczna identyfikacja ich potrzeb, różnorodne formy aktywności – od spotkań integracyjnych po szkolenia i wizyty studyjne – oraz możliwość dzielenia się zasobami i dobrymi praktykami są kluczowe dla utrzymania motywacji. Wspólne projekty, grupy komunikacyjne i wspólne tworzenie narzędzi budują poczucie sprawczości i przynależności, a tym samym zapobiegają wypaleniu współpracy.

Całościowo skuteczne funkcjonowanie sieci wymaga dbałości o relacje, otwartości na dialog, jasnych zasad organizacyjnych oraz regularnego wspierania zaangażowania jej członków. Połączenie tych elementów sprawia, że sieć może działać w sposób harmonijny, transparentny i długofalowy, stając się przestrzenią rozwoju, wymiany wiedzy i wspólnego osiągnięcia celów.

ROZDZIAŁ 5. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT została przeprowadzona w celu oceny funkcjonowania sieci wsparcia utworzonej w ramach projektu Bezdomność to nie wyrok. Jej celem było zidentyfikowanie kluczowych czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na skuteczność współpracy międzyinstytucjonalnej, a także określenie potencjału rozwojowego sieci oraz barier mogących ograniczać jej trwałość i efektywność.

Analiza obejmuje zarówno mocne i słabe strony wynikające z dotychczasowego sposobu organizacji i realizacji działań, jak i szanse oraz zagrożenia związane z uwarunkowaniami systemowymi, prawnymi i organizacyjnymi. Wnioski z analizy SWOT stanowią podstawę do formułowania rekomendacji systemowych oraz kierunków dalszego rozwoju sieci, ukierunkowanych na wzmocnienie współpracy, zapewnienie jej trwałości oraz podniesienie jakości wsparcia udzielanego osobom w kryzysie bezdomności.

5.1 MOCNE STRONY

Zróżnicowany skład sieci

- Sieć obejmuje instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, służby mundurowe, jednostki penitencjarne oraz placówki dedykowane kobietom i dzieciom, co zapewnia szeroką, interdyscyplinarną perspektywę oraz umożliwia kompleksowe reagowanie na potrzeby osób w kryzysie bezdomności.

Efektywna wymiana wiedzy i doświadczeń

- Regularne spotkania sprzyjają transferowi dobrych praktyk, analizie rzeczywistych przypadków oraz identyfikacji skutecznych metod pracy, przy aktywnym zaangażowaniu przedstawicieli poszczególnych instytucji.

Wysoki poziom motywacji i zaangażowania uczestników

- Członkowie sieci aktywnie uczestniczą w spotkaniach oraz deklarują gotowość do kontynuowania współpracy także po zakończeniu projektu.

Funkcjonowanie stałego koordynatora sieci

- Obecność osoby odpowiedzialnej za organizację spotkań, utrzymywanie kontaktu pomiędzy partnerami oraz nadzór nad przepływem informacji znacząco wzmacnia spójność i efektywność współpracy.

Bezpieczna przestrzeń do dialogu i współpracy

- Cykliczne spotkania tworzą warunki sprzyjające otwartej rozmowie o barierach, trudnościach i wyzwaniach systemowych, a także umożliwiają lepsze poznanie kompetencji i oferty wsparcia poszczególnych podmiotów działających w regionie.

5.2 SŁABE STRONY

Brak formalnego, trwałego mechanizmu koordynacji po zakończeniu projektu

- Niepewność co do dalszego funkcjonowania roli koordynatora może osłabić ciągłość kontaktu, motywację członków oraz dynamikę współpracy.

Zróżnicowanie procedur i kultur organizacyjnych

- Odmienne regulacje wewnętrzne, sposoby pracy oraz możliwości operacyjne poszczególnych instytucji mogą utrudniać wdrażanie jednolitych standardów działania w ramach sieci.

Rotacja kadr w instytucjach

- Zmiany personalne mogą prowadzić do utraty wypracowanych relacji oraz osłabienia ciągłości współpracy między członkami sieci.

Ograniczenia prawne i formalne, w tym w zakresie ochrony danych

- Niejednoznaczne interpretacje przepisów, w szczególności dotyczących ochrony danych osobowych, mogą ograniczać zakres wymiany informacji i spowalniać procesy współpracy.

5.3 SZANSE

Instytucjonalizacja współpracy na poziomie lokalnym, regionalnym lub krajowym

- Istnieje możliwość powołania stałych struktur, takich jak zespoły lub platformy współpracy ds. bezdomności, zapewniających trwałość działań po zakończeniu projektu.

Pozyskiwanie środków zewnętrznych poprzez partnerstwa

- Wspólna realizacja projektów zwiększa potencjał aplikacyjny oraz szanse na pozyskanie finansowania zewnętrznego, w tym środków krajowych i europejskich.

Wypracowanie wspólnych procedur i narzędzi kierowania osób do wsparcia

- Ujednolicenie formularzy i ścieżek postępowania może zwiększyć efektywność systemu oraz skrócić czas reagowania na potrzeby osób w kryzysie.

Wzmacnianie relacji międzyinstytucjonalnych

- Systematyczna współpraca sprzyja budowaniu zaufania oraz poprawie jakości koordynacji działań pomiędzy podmiotami.

Podnoszenie kompetencji kadr

- Wymiana doświadczeń, superwizje oraz dostęp do wiedzy specjalistycznej wspierają rozwój zawodowy pracowników i podnoszą jakość udzielanego wsparcia.

Zwiększanie świadomości społecznej

- Wspólne kampanie informacyjne i działania edukacyjne mogą przyczynić się do ograniczania stygmatyzacji osób w kryzysie bezdomności oraz budowania społecznego zrozumienia problemu.

5.4 ZAGROŻENIA

Rozbieżność priorytetów i celów instytucji

- Różnice w zadaniach statutowych i restrykcyjność procedur niektórych podmiotów mogą prowadzić do napięć lub opóźnień we wspólnych działaniach.

Zmiany organizacyjne i kadrowe

- Reorganizacje, zmiany kierownictwa lub polityki instytucjonalnej mogą osłabiać ciągłość zaangażowania w prace sieci.

Narastająca skala problemu bezdomności

- Wzrost liczby osób w kryzysie może przekraczać możliwości operacyjne instytucji, wpływając negatywnie na efektywność współpracy.

Ryzyko utraty dynamiki współpracy

- Brak regularnych spotkań, wyraźnego przywództwa lub mechanizmów motywacyjnych może prowadzić do stagnacji sieci po początkowym okresie intensywnego zaangażowania.

Przeprowadzona analiza SWOT wskazuje, że sieć wsparcia wypracowana w ramach projektu Bezdomność to nie wyrok dysponuje znacznym potencjałem wynikającym z interdyscyplinarnego charakteru współpracy, wysokiego poziomu zaangażowania uczestników oraz funkcjonowania skutecznych mechanizmów wymiany wiedzy i doświadczeń. Jednocześnie zidentyfikowane słabe strony, w szczególności brak trwałych rozwiązań koordynacyjnych po zakończeniu projektu oraz zróżnicowanie procedur instytucjonalnych, podkreślają potrzebę dalszego porządkowania i wzmacniania struktury sieci.

Analiza jednoznacznie wskazuje, że kluczowym kierunkiem rozwoju jest instytucjonalizacja współpracy oraz zabezpieczenie stabilnych mechanizmów koordynacji i finansowania. Wykorzystanie zidentyfikowanych szans (tj.: możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych, budowanie wspólnych procedur oraz rozwój kompetencji kadr) może znacząco ograniczyć wpływ zagrożeń związanych z rotacją kadr, zmianami organizacyjnymi czy rosnącą skalą problemu bezdomności. Wnioski płynące z analizy SWOT stanowią istotną podstawę do formułowania rekomendacji systemowych oraz planowania dalszych działań, ukierunkowanych na trwałość, efektywność i wysoką jakość współpracy międzyinstytucjonalnej.

ZAKOŃCZENIE I KLUCZOWE REKOMENDACJE SYSTEMOWE

Przedstawione rekomendacje systemowe stanowią efekt pogłębionej analizy doświadczeń Fundacji Tulipan w realizacji projektu Bezdomność to nie wyrok, a także wniosków wypracowanych w toku współpracy sieciowej w województwie zachodniopomorskim. Ich wspólnym mianownikiem jest potrzeba odejścia od rozproszonych, reaktywnych działań na rzecz spójnego, trwałego i skoordynowanego modelu wsparcia, obejmującego osoby opuszczające jednostki penitencjarne i zagrożone bezdomnością.

Analiza jednoznacznie wskazuje, że skuteczność działań pomocowych w tej grupie zależy nie tyle od zwiększania liczby interwencji, ile od wzmocnienia mechanizmów współpracy międzyinstytucjonalnej, zapewnienia ciągłości wsparcia oraz jasnego podziału ról i odpowiedzialności pomiędzy podmiotami systemu. Doświadczenia województwa zachodniopomorskiego potwierdzają, że sieciowanie instytucji (przy odpowiednim umocowaniu organizacyjnym i finansowym) może stanowić realne narzędzie przeciwdziałania bezdomności oraz ograniczania zjawiska powrotności do przestępstwa.

W związku z powyższym rekomenduje się rozważenie wdrożenia na poziomie krajowym następujących rozwiązań systemowych:

Kluczowe rekomendacje

Formalne umocowanie lokalnych sieci współpracy międzyinstytucjonalnej

- Wprowadzenie regulacji prawnych definiujących sieć jako stałą formę współpracy międzysektorowej w obszarze przeciwdziałania bezdomności, w tym bezdomności osób opuszczających jednostki penitencjarne.

Zabezpieczenie trwałego finansowania funkcji koordynatora sieci

- Zapewnienie stabilnego finansowania stanowiska koordynatora/specjalisty ds. sieciowania jako kluczowego ogniwa integrującego działania instytucji i organizacji.

Wprowadzenie minimalnych standardów organizacyjnych pracy sieci

- Określenie obowiązkowych elementów funkcjonowania sieci, takich jak: osoba wiodąca w pracy z klientem, robocze i interwencyjne kanały komunikacji, zasady dokumentowania i monitorowania działań.

Rozwój i upowszechnienie dedykowanych narzędzi cyfrowych

- Utworzenie platform wspierających bieżącą komunikację, kierowanie osób do wsparcia oraz wymianę wiedzy i dobrych praktyk pomiędzy podmiotami.

Wzmocnienie roli organizacji pozarządowych jako partnerów systemowych

- Uznanie NGO za równorzędnych uczestników systemu, w tym poprzez stabilniejsze mechanizmy finansowania i formalne włączenie ich w lokalne strategie przeciwdziałania bezdomności.

Skalowanie wypracowanego modelu na inne regiony kraju

- Wykorzystanie doświadczeń województwa zachodniopomorskiego jako pilotażowego modelu możliwego do adaptacji w innych województwach.

Źródła wykorzystanie w analizie

1. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. (2021). Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2021–2030. Warszawa: MRiPS. Pobrano z <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20210000843>
2. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. (2020). Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030. Warszawa: MFiPR. Pobrano z <https://www.gov.pl/web/rodzina/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-2031>
3. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. (2024). Ogólnopolskie badanie liczby osób w kryzysie bezdomności 2024. Warszawa: MRiPS. Pobrano z <https://www.gov.pl/web/rodzina/wyniki-ogolnopolskiego-badania-liczby-osob-bezdomnych---edycja-2024>
4. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Zachodniopomorskiego. (2023). Zachodniopomorski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Szczecin: ROPS WZ. Pobrano z <https://rops.wzp.pl>
5. Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego. (2020). Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego 2030. Szczecin: Urząd Marszałkowski WZ. Pobrano z <https://bip.wzp.pl>
6. Gmina Miasto Szczecin. (2022). Miejski Program Przeciwdziałania Bezdomności 2022–2027. Szczecin: Wydział Spraw Społecznych UM Szczecin. Pobrano z <https://bip.szczecin.pl>
7. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. (2025). Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 lipca 2025 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni (Dz.U. 2025, poz. 1462). Warszawa: MRiPS. Pobrano z <https://isap.sejm.gov.pl/>
8. Najwyższa Izba Kontroli. (2019). Pomoc społeczna świadczona osobom opuszczającym zakłady karne. NIK. Pobrano z <https://bip.brpo.gov.pl/>
9. Iwanowska, A. (2013). Przygotowanie skazanych do życia na wolności w trybie art. 164 k.k.w. Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich. Pobrano z <https://bip.brpo.gov.pl>

LISTA PODMIOTÓW SIECI WSPARCIA

	Nazwa instytucji	Osoba do kontaktu	Dane kontaktowe
1	Zakład Karny w Nowogardzie ul. Zamkowa 7, 72-200 Nowogard	Małgorzata Ciosek-Kondraciuk	malgorzata.ciosek-kondraciuk@sw.gov.pl 914326615
2	Areszt Śledczy w Szczecinie ul. Kaszubska 28, 70-226 Szczecin	Agnieszka Horoszko	agnieszka.horoszko@sw.gov.pl 918130333
3	Oddział Zewnętrzny w Koszalinie ul. Strefowa 17, 75-950 Koszalin	Małgorzata Szałas	malgorzata.szalas@sw.gov.pl 943475274
4	Oddział Zewnętrzny w Stargardzie ul. aleja Żołnierza 42, 73-110 Stargard	Alicja Warych	alicja.warych@sw.gov.pl 915763126
5	Zakład Karny w Goleniowie ul. Grenadierów 66, 72-100 Goleniów	Monika Bobrowska	monika.bobrowska@sw.gov.pl 914667899
6	Zakład Karny w Czarnem ul. Pomorska 1, 77-330 Czarne	Katarzyna Lewandowska	katarzyna.lewandowska2@sw.gov.pl 507864925
7	Schronisko dla osób bezdomnych „Feniks” ul. Zamknięta 5, 71-830 Szczecin	Arkadiusz Oryszewski	stowarzyszeniefeniks@o2.pl 914216122, 505183743
8	Szczecińskie Stowarzyszenie "Złoty Wiek" Schronisko dla Osób Bezdomnych z Usługami Opiekuńczymi ul. Hryniewieckiego 9, 70-606 Szczecin	Witold Nowak	wn@stowarzyszenie-zlotywiek.pl 914624104

9	PKPS - Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn w Szczecinie ul. Tczewska 32, 70-850 Szczecin	Marzena Pietruszkiewicz	pietruszkiewicz.m@tlen.pl 609429884
10	Centrum Socjalne Caritas „Płonia” Schronisko dla kobiet i matek z dziećmi ul. Piaseczna 4, 70-892 Szczecin	Elżbieta Kozak	csc.szczecin@gmail.com csc.piaseczna@gmail.com 914621329, 502341860
11	Centrum Usług Społecznych w Szczecinie ul. Sikorskiego 3, 70-323 Szczecin Dział Pomocy Osobom w Kryzysie Bezdomności	Magdalena Janiak	mjaniak@cus.szczecin.eu sekretariat@cus.szczecin.eu 697066168, 914875771
12	Polski Czerwony Krzyż Oddział w Szczecinie al. Wojska Polskiego 63, 70-471 Szczecin	Anna Zając	anna.zajac@pck.pl 914337302 w. 13
13	Centrum Usług Społecznych w Policach ul. Siedlecka 2a, 72-010 Police	Anna Twardziak	atwardziak@cuspolice.pl 914875771
14	Centrum Integracji Społecznej ul. Mickiewicza 3, 76-032 Mielno	Szymon Grzegorzczak	s.grzegorzczak@owmielno.lzs.pl 502003780
15	Sąd Rejonowy Szczecin- Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie II Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej ds. Dorosłych Pl. Żołnierza Polskiego 16, 70-551 Szczecin	Weronika Sieg Beata Borecka	weronika.sieg@szczecin-pz.sr.gov.pl 503966817 beata.borecka@szczecin-pz.sr.gov.pl 503966651
16	Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie II Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej wykonujący orzeczenia w sprawach karnych ul. Limanowskiego 1, 70-220 Szczecin	Renata Dziatko- Ososko	renata.dziatko-ososko@szczecin-centrum.sr.gov.pl 780131656

17	Sąd Rejonowy w Gryfinie ul. Grunwaldzka 2, 74-100 Gryfino	Justyna Wysota	justyna.wysota@gryfino.sr.gov.pl 503846291
18	Sąd Rejonowy w Stargardzie ul. Stefana Okrzei 8, 73-110 Stargard	Elżbieta Jasion	elzbieta.jasion@stargard.sr.gov.pl 504037305
19	Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinie ul. Adama Mickiewicza 39, 70-383 Szczecin	Beata Oflus	boflus@pupszczecin.pl 914254915
20	Powiatowy Urząd Pracy w Goleniowie ul. Zakładowa 3, 72-100 Goleniów	Anna Musiał	a.musial@pupgoleniow.pl 914183495
	Powiatowy Urząd Pracy o/Nowogard plac Wolności 9, 72-200 Nowogard	Wioletta Stefańska	w.stefanska@pupgoleniow.pl 913921376
21	FUNDACJA NAPRZECIW ul. Ks. Jana Długosza 24 / 20U2, 71-554 Szczecin	Radosław Budzyński-Świerszcz	naprzeciw.pl@gmail.com meritum2021@gmail.com 517702700
22	Fundacja Zastopuj ul. Piłsudskiego 65, 75-900 Koszalin	Daniel Harasym	daniel@zastopuj.pl 697212132
23	Fundacja Małych Stópek ul. Świętego Ducha 9, 70-205 Szczecin	Bernarda Korycko	mamdom@fundacjamalychstopek.pl korycko8@interia.pl 883022011
24	Zachodniopomorska Fundacja Pomocy Rodzinie "Tęcza Serc" ul. Krzysztofa Kolumba 60, 70-234 Szczecin	Katarzyna Skonieczna	sekretariat@teczaserc.pl 575648797
25	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Szczecinie ul. Cukrowa 8, 71-004 Szczecin	Marta Przeczewska	marta.przeczewska@aktywneowes.pl 789358759

26	Centrum Doradczo Szkoleniowe Pola Rechinbach- Piotrowicz ul. Królowej Korony Polskiej 25, 70-486 Szczecin	Pola Rechinbach- Piotrowicz	kontakt@szkoleniapr.p.pl 502071428
27	Komenda Miejska Policji w Szczecinie ul. Kaszubska 35, 70-227 Szczecin	Paweł Krahel Danuta Ofianewska	pawel.krahel@sc.policja.gov.pl 477813453 danuta.ofianewska@sc.policja.gov.pl 477813455
28	S P Z O Z - Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnień w Szczecinie ul. Ostrowska 7, 71-757 Szczecin	Marta Giezek	m.giezek@otu.szczecin.pl 669290372
29	Zachodniopomorskie Forum Organizacji Społecznych ZaFOS ul. Wojska Polskiego 63/9, 70-476 Szczecin	Ewa Wiśniewska	ewa.wisniewska@zafos.pl 577940290
30	Lider Rynku Pracy Izabela Mosakowska ul. Sowińskiego 72G lok. 5, 70-236 Szczecin	Izabela Mosakowska	izunik_m@op.pl 667 318 879
31	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii Nr 2 w Szczecinie ul. Jagiellońska 58, 70-382 Szczecin	Joanna Przepiera	mos2@miasto.szczecin.pl 914843641
32	Fundacja Resocjalizacji i Readaptacji Społecznej TULIPAN al. Wojska polskiego 63, 70-471 Szczecin	Małgorzata Górczewska Monika Skrzetuska	kontakt@fundacjatulipan.pl 796221281 535227776
33	Kancelaria Radcy Prawnego Dagmara Rajchel-Gadus ul. Lewandowskiego 13/1, 70-237 Szczecin	Dagmara Rajchel- Gadus	kancelaria@radca-rajchel.pl 512095166

BEZDOMNOŚĆ TO NIE WYROK

Model współpracy instytucjonalnej przeciw bezdomności

Ulipan

**REKOMENDACJE
SYSTEMOWE**

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Szczecin

Zadanie publiczne jest współfinansowane z dotacji Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz z budżetu Gminy Miasto Szczecin.